

รายงาน
การพิจารณาศึกษาเรื่องเกี่ยวกับ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับนานาชาติ
และองค์การระหว่างประเทศ
ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง
รวมทั้งปัญหาชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน

โดย

คณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา

กองกรรมการ
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

(สำเนา)

ที่ สว 0009/(ร 67)

วุฒิสภา

ถนนอุทองใน กท 10300

8 มีนาคม 2543

เรื่อง รายงานการพิจารณาศึกษาเรื่องเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับนานาชาติและองค์การระหว่างประเทศทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง รวมทั้งปัญหาชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน

กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการการต่างประเทศ จำนวน 1 ชุด

ตามที่ที่ประชุมวุฒิสภาได้พิจารณาญาติ เรื่อง ขอให้สภามอบหมายให้คณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา กระทำกิจการภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาและลงมติมอบหมายให้คณะกรรมการการต่างประเทศ พิจารณาศึกษาเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับนานาชาติ และองค์การระหว่างประเทศ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง รวมทั้งปัญหาชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน คณะกรรมการได้เสนอรายงานการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวไปแล้ว 2 ฉบับ ซึ่งกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

1. นายอรุณ ภาณุพงศ์	ประธานคณะกรรมการ
2. พลเอก จรัล กุลละวณิชย์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
3. นายพิชัย วาศนาสง	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
4. นายกรพจน์ อัครวินวิจิตร	5. พลอากาศเอก จรรยา สุคนธ์ทรัพย์
6. นายชัชวาล อภิบาลศรี	7. พลเอก ชาญ บุญประเสริฐ สังพิมพ์รัฐบาล
8. พลเอก เชษฐา ฐานะจาโร	9. พลเอก ถวัลย์ แสงพรรค
10. พลเอก มงคล อัมพรพิสิฏฐ์	11. พลเอก สำเนา ชูศรี สมบัติห้องสมุดรัฐสภา
12. นายอนันต์ อนันตกุล	13. พลเอก आयुพูล กรรณสูต
14. นายภุมรัตน์ ทักษาดิพงษ์	เลขาธิการคณะกรรมการ
15. นายวิศาล ภัทรรรมมาศ	ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการ

คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษาเรื่องตามญัตติดังกล่าว ซึ่งผลการพิจารณา
ศึกษาได้แบ่งออกเป็นเรื่อง ๆ โดยแบ่งออกเป็น 7 หัวข้อ คือ

1. ทิศทางของโลกในปี 2543
2. แนวโน้มภาวะส่งออกไทยปี 2543
3. ปัญหาประเทศเพื่อนบ้านและผลกระทบต่อไทย
4. องค์การระหว่างประเทศ
5. ผลการเดินทางไปทัศนศึกษาที่ จ.ระนอง
6. บทสรุป 1
7. บทสรุป 2

และบัดนี้ คณะกรรมการได้จัดทำเป็นรายงานการพิจารณาศึกษาฉบับสุดท้ายเสร็จเรียบร้อยแล้ว
รายละเอียดปรากฏตามรายงานของคณะกรรมการที่แนบมาพร้อมนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อได้โปรดนำเสนอที่ประชุมวุฒิสภาเพื่อพิจารณารายงานการ
พิจารณาศึกษาของคณะกรรมการต่อไป

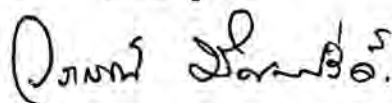
ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) อรุณ ภาณุพงศ์

(นายอรุณ ภาณุพงศ์)

ประธานคณะกรรมการการต่างประเทศ

สำเนาถูกต้อง

(นางสาววราภรณ์ มีเปรมปรีดิ์)

หัวหน้าฝ่ายประชุม 2 กองกรรมการ

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

กองกรรมการ

โทร.2441572

โทรสาร 2441572

อ้อมเดือน พิมพ์

นวนันทน์/พีระพจน์ ทาน

สารบัญ

ความเป็นมา	(ก)
วัตถุประสงค์	(ก)
ขอบเขตการพิจารณาศึกษา	(ก)
วิธีการดำเนินการ	(ข)
ผลการพิจารณาศึกษา	(ข)
1. ทิศทางของโลกในปี 2543	1
2. แนวโน้มภาวะส่งออกไทยปี 2543	6
3. ปัญหาประเทศเพื่อนบ้านและผลกระทบต่อไทย	9
4. องค์การระหว่างประเทศ	14
5. ผลการเดินทางไปทัศนศึกษาที่ จ.ระนอง	24
6. บทสรุป 1	29
7. บทสรุป 2	34
บทส่งท้าย	(ค)

(ก)

ความเป็นมา

ตามที่คณะกรรมการการต่างประเทศได้รับมอบหมายจากวุฒิสภาให้
พิจารณาศึกษาเรื่องเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับนานาชาติ และองค์การ
ระหว่างประเทศทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง รวมทั้งปัญหาชายแดน
กับประเทศเพื่อนบ้านนั้น คณะกรรมการได้ดำเนินการและเสนอรายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่องดังกล่าวไปแล้ว 2 ฉบับ (ฉบับแรก : เมษายน 2539 - เมษายน 2540 และฉบับที่ 2 :
เมษายน 2540 - พฤศจิกายน 2541) ต่อมา คณะกรรมการได้รับมอบหมายให้พิจารณา
ศึกษาเรื่องดังกล่าวอีก เพื่อรับทราบข้อมูล ข้อเท็จจริง และติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด
ต่อไป โดยในช่วงเวลาที่ผ่านมานั้น คณะกรรมการได้พิจารณาเห็นว่าในช่วงเวลาดังกล่าว
ได้ปรากฏเหตุการณ์ที่เป็นประเด็นปัญหาทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง
เข้ามาซ้อนทับกันจนเกือบจะกลายเป็นปัญหาเดียวกันเพื่อเป็นการประเมินสถานการณ์ด้านการ
ต่างประเทศที่น่าสนใจ รวมทั้งเตรียมการประเมินสถานะของไทยที่จะก้าวไปสู่การแข่งขันในเวทีโลก
ดังนั้น จึงเป็นที่มาต่อการดำเนินการกิจของคณะกรรมการ ในการติดตาม
สถานการณ์ต่าง ๆ ของโลกในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้นำเสนอต่อวุฒิสภา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อติดตามสถานการณ์โลก ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง
2. เพื่อติดตามสถานการณ์ในด้านต่าง ๆ กับบทบาทของไทยในเวทีโลก องค์การ
ระหว่างประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน
3. เพื่อสรุปสถานการณ์ต่าง ๆ ในรอบปีเสนอต่อวุฒิสภา และคณะรัฐมนตรี เพื่อ
สนับสนุนการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย

ขอบเขตการศึกษา

การพิจารณาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับนานาชาติและองค์การ
ระหว่างประเทศ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง รวมทั้งปัญหาชายแดน
กับประเทศเพื่อนบ้าน ครั้งนี้ เป็นการติดตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องในด้านการต่างประเทศที่น่า
สนใจ นับตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2541 เป็นต้นมา

สถานการณ์ด้านการต่างประเทศของโลกทั้งโลกย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด
เวลา การสรุปรายงานสถานการณ์ด้านการต่างประเทศ จึงอาจดูไม่ทันสมัยในบางสถานการณ์ได้

ด้วยเหตุแห่งข้อจำกัดดังกล่าว คณะกรรมการจึงมุ่งนำเสนอแนวคิดโดยกว้างต่อการดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศของไทยเป็นสำคัญ

วิธีการดำเนินการ

คณะกรรมการได้ดำเนินการในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดย

1. มีมติตั้งนายจเร จุฑารัตนกุล และพลอากาศเอก สามารถ โสตสภิตย์ เป็นที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ เพื่อให้คำแนะนำ และแสดงความคิดเห็นในกิจการอันเกี่ยวกับการต่างประเทศ
2. แต่งตั้งนายสมศักดิ์ มนูญปิฎ ผู้อำนวยการกองวิเทศสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เป็นผู้ช่วยเลขานุการที่คณะกรรมการแต่งตั้งตามข้อบังคับ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
3. พิจารณาข้อมูล เอกสาร จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. ประชุมพิจารณาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง เชิญผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาร่วมชี้แจงแสดงความคิดเห็น
5. เดินทางไปศึกษาสถานการณ์ในพื้นที่ชายแดน โดยระดมแนวคิดต่อประเด็นต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผลการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมการ ได้ขอเสนอข้อพิจารณาในส่วนของผลการพิจารณาศึกษา โดยแบ่งสาระสำคัญออกเป็น 7 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. ทิศทางของโลกในปี 2543
2. แนวโน้มภาวะส่งออกไทยปี 2543
3. ปัญหาประเทศเพื่อนบ้านและผลกระทบต่อไทย
4. องค์การระหว่างประเทศ
5. ผลการเดินทางไปทัศนศึกษาที่ จ.ระนอง
6. บทสรุป 1
7. บทสรุป 2

ทิศทางของโลกในปี 2543

ทิศทางของโลกปี 2543

ทิศทางโลก

1. ในปี 2543 สหรัฐฯ จะยังคงเป็นพลังขับเคลื่อนทิศทางของโลกทั้งในแง่การจัดระเบียบความมั่นคงในภูมิภาค ควบคู่กับการวางกรอบหรือแพร่กระแสโลกาภิวัตน์ ในเรื่องค่านิยมประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน เศรษฐกิจเสรี และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อตอกย้ำบทบาทความเป็นผู้นำโลก และพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั่วโลกทั้งในแง่บวกและลบ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรม และกระแสโลกาภิวัตน์จะกลายเป็นปัญหาท้าทายใหม่สำหรับโลกในทศวรรษนี้

2. ปัญหาเฉพาะหน้าที่แทบทุกประเทศกำลังเผชิญอยู่เวลานี้คือ โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ (Economic Globalization) ซึ่งเป็นกระแสที่หมุนเร็วและแรงที่สุด มีผลกระทบมากที่สุด เฉพาะอย่างยิ่งโลกาภิวัตน์ทางการเงิน (Financial Globalization) ซึ่งเปิดโอกาสให้ประเทศที่แข็งแกร่งกว่าใช้ภูมิปัญญาหรือเทคโนโลยีแสวงประโยชน์จากประเทศที่ด้อยกว่าได้อย่างไร ขอบเขต ยังผลให้ช่องว่าง (Globalization Gab) ระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาขยายวงกว้างออกไปอีก ได้แก่ ช่องว่างด้านเทคโนโลยี ช่องว่างด้านการแข่งขันระหว่างบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่กับบริษัทท้องถิ่น ช่องว่างด้านรายได้ คุณภาพชีวิต และการศึกษา

3. รายงานของ UNDP ชี้ว่า ขณะนี้กำลังเกิดช่องว่างระหว่างประเทศร่ำรวย-ยากจน อย่างน่าวิตก กล่าวคือ อัตราส่วนรายได้ระหว่างประเทศร่ำรวย-ยากจน จะเพิ่มจาก 60 : 1 ในปัจจุบันเป็น 74 : 1 ในอีก 10 ปีข้างหน้า หากไม่ได้รับการแก้ไข โดยประชากรโลกที่มีรายได้ต่ำกว่าวันละ 2 ดอลลาร์สหรัฐ มีถึง 3,000 ล้านคน ส่วนใหญ่อยู่ในซีกโลกใต้ นอกจากนั้นยังพบว่ากลุ่มประเทศที่ร่ำรวยที่สุดร้อยละ 20 บริโภคเพียงร้อยละ 1.3 เท่านั้น ตัวเลขล่าสุดของ Worldwatch (ม.ค.43) ระบุว่า มีประชากรโลกที่ตกอยู่ในภาวะอดอยากขาดแคลนอาหารถึง 1,200 ล้านคน ขณะที่ปี 2542 มีคนอเมริกันถึงกว่า 400,000 คน ต้องไปให้แพทย์ดูไขมันออก เพราะบริโภคเกินขนาด

4. ในปี 2543 ความขัดแย้งหรือการปะทะระหว่างประเทศกำลังพัฒนา กับ ประเทศที่พัฒนาแล้วจะเพิ่มความรุนแรงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเวที World Economic Forum ,WTO หรือ UNCTAD ขณะที่องค์การระหว่างประเทศ สถาบันการเงิน การค้าระหว่างประเทศ (UN, IMF, World Bank, WTO) บริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) จะแสดง บทบาทและอิทธิพลอย่างไรพร้อมแดนจนเกินอำนาจควบคุมอย่างเด็ดขาดของรัฐใด ๆ

5. บริษัทข้ามชาติ (กว่า 60,000 บริษัททั่วโลก) ตะวันตกมีแนวโน้มจะควบกิจการกันมากขึ้น เพื่อช่วงชิงความได้เปรียบในการแข่งขัน บางส่วนจะขยายเครือข่ายเข้าครอบงำ ธุรกิจของประเทศที่กำลังประสบวิกฤตในเอเชีย ละตินอเมริกา และรัสเซีย โดยจะนำวัฒนธรรม การทำงานแบบตะวันตกเข้ามาด้วย ขณะเดียวกัน แนวโน้มชาตินิยม เอกภพนิยม หรือศาสนานิยมจะก่อตัวขึ้นเป็นพลังใหม่ในสังคมของหลายประเทศ เพื่อต่อต้านการรุกรานของค่านิยมโลกใหม่หรือปรัชญาการค้าเสรี ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความไม่สงบในสังคมในระดับที่แตกต่างกันไป

6. ประเด็นปัญหาขัดแย้งสำคัญระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาที่ยังไม่มีสิ่งบอกเหตุว่าจะหาข้อยุติได้ในปี 2543 คือ

(1) ประเทศกำลังพัฒนาย้ำถึงความจำเป็นที่จะให้มีการจัดการกับผลดีและผลร้ายของกระแสโลกาภิวัตน์ให้เป็นระเบียบโลกใหม่ แต่ประเทศที่พัฒนาแล้วต้องการให้ประเทศกำลังพัฒนาปรับตัวเองให้เข้ากับกระแสหลัก (mainstream)

(2) วาระการประชุมการค้าโลกรอบใหม่ ซึ่งยังไม่สามารถตกลงกันได้ในการประชุมรัฐมนตรี WTO ที่ซีแอตเติล เมื่อปลายปี 2542 เช่น เรื่องมาตรฐานแรงงาน สิ่งแวดล้อม นโยบายการแข่งขัน การลงทุน และการอุดหนุนสินค้าเกษตร

(3) การปฏิรูปสถาบันยัติกรรมการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วไม่สู้เต็มใจ

(4) บทบาทขององค์การระหว่างประเทศรวมถึงขอบเขตอำนาจ

7. ไม่ว่าจะการเจรจาการค้าโลกรอบใหม่จะมีขึ้นหรือไม่ก็ตาม ในปี 2543 สหรัฐฯ จะเน้นที่การรุกและกดดันให้ทุกประเทศเปิดตลาดสินค้าการเกษตรและการบริการ ซึ่งเป็นวาระ

ผูกพัน (built - in agenda) ตามข้อตกลง WTO ขณะที่พยายามปกป้องตลาดภายในด้วยการใช้มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด และสหรัฐฯ คงไม่ละความพยายามที่จะผลักดันเรื่องการยึดโยงมาตรฐานแรงงานและสิ่งแวดล้อมเข้ากับการค้า เพื่อลดความเสียเปรียบด้านต้นทุนแรงงานราคาถูกจากเอเชีย เป้าหมายหลักคือ ลดการเสียเปรียบดุลการค้าจำนวนกว่า 200,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และรักษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้ต่อเนื่องเป็นปีที่ 10

8. เช่นเดียวกัน สหภาพยุโรป (EU) ซึ่งเป็นหัวรถจักรทางเศรษฐกิจ (engine of growth) สำคัญลำดับสองรองจากสหรัฐฯ จะเจรจาต่อรองให้จีนเปิดตลาดเสรีให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ก่อนรับจีนเข้าเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการในปี 2543 โดย EU จะมุ่งใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นพลังขับเคลื่อนไปสู่การเป็นเศรษฐกิจแบบ knowledge based economy ด้วยการจัดตั้งเครือข่าย e-Europe ภายในเดือนมิถุนายน 2543 เพื่อส่งเสริมให้ภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีศักยภาพในการแข่งขัน นอกจากนี้ EU จะพยายามปกป้องสิทธิประโยชน์ด้านสินค้าเกษตรอย่างเข้มข้นต่อไปในฐานะกลุ่มประเทศที่อุดหนุนการเกษตรมากที่สุด

ทิศทางของเอเชีย

1. วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในเอเชีย แม้จะมีสัญญาณฟื้นตัวอย่างต่อเนื่องในปี 2543 แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ฝังรากลึกลงไปในทุกภาคส่วนของสังคมแล้ว ก่อให้เกิดความขัดแย้งในทางความคิด การก่อความรุนแรง และลุกลามเป็นปัญหาความมั่นคง ที่สำคัญคือวัฒนธรรมในการแสดงออกของสังคมเอเชียกำลังจะเปลี่ยนไปเป็นความก้าวร้าวและรุนแรงกว่าเดิม ซึ่งเป็นไปตามกระแสการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หากมองให้ลึกลงไปจะพบว่าวิกฤตการณ์เอเชียเป็นวิกฤตการณ์แท้จริงครั้งแรกของโลกาภิวัตน์ อันมีต้นเหตุมาจากการปะทะกันอย่างรุนแรงระหว่างภาวะความเป็นจริงของโลกาภิวัตน์กับวิธีการทำธุรกิจแบบดั้งเดิม

2. โดยนัยนี้ การฟื้นตัวของเอเชียจึงยังคงมีความเปราะบางและไม่เท่าเทียมกัน ปัญหาความยากจนจะขยายวงกว้างออกไป วิถีชีวิต วิธีการทำงาน การคิดกำลังจะเปลี่ยนไปตามกระแสปรัชญาโลกใหม่ ซึ่งนายโคฟี อันนัน เลขาธิการสหประชาชาติ เคยแสดงความเชื่อเมื่อเดือนมกราคม 43 ว่า ในที่สุดแล้วโลกจะก้าวไปสู่ประชาคมสากล(international community) หรือ Global Village โดยสังคมที่อ่อนแอจะถูกครอบงำก่อนและถูกกลืนไปในท้ายที่สุด

3. ในปี 2543 ประเทศในเอเชียจะเผชิญระดับความรุนแรงจากแรงปะทะของโลกาภิวัตน์แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับรากฐานทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประเทศนั้น เห็นได้จากจีนที่ยังไม่เปิดรับกระแสเต็มที่ แรงกระทบจึงอยู่ในภาวะที่พอจะควบคุมได้ ญี่ปุ่นไม่ได้รับแรงกระทบจากกระแสประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน เพราะเปิดมานานแล้ว แต่ต้องเผชิญกับโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ จนเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจถดถอย ขณะที่อินโดนีเซียอยู่ในสถานะที่เลวร้าย เพราะรับแรงกระแทกเต็มที่ทุกด้าน ทั้งกระแสประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชนและเศรษฐกิจเสรี หลังจากที่ถูกกดด้วยเผด็จการมานานถึง 30 ปี มีปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชน การคอร์รัปชัน และระบบอุปถัมภ์ ส่วนพม่า เวียดนาม กัมพูชา และลาว ถือว่ายังไม่เข้าสู่ mainstream ของโลกาภิวัตน์ ผลกระทบจึงมีไม่มาก แต่จะล่าช้าและค่อยพัฒนาต่อไป

4. อนาคตของเอเชียจะสับสน ยุ่งยาก และไม่แน่นอนที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นของโลก โดยทุกประเทศจะมีปัญหาคล้าย ๆ กัน คือ ต่อต้าน ปรับตัว หรือไหลตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้ จีนจะเป็นจุดเปราะบางที่สุด ขึ้นอยู่กับว่าผู้นำจีนจะสามารถรักษาดุลยภาพระหว่างความมั่นคงภายในกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเมืองไว้ได้นานเพียงใด นอกจากนั้น ปัญหาข้ามชาติก็จะขยายตัวและพัฒนาไปตามกระแสด้วย ได้แก่ อาชญากรรมข้ามชาติ ยาเสพติด การฟอกเงิน โจรสลัด การลักลอบค้าอาวุธสังหารขนาดเล็ก ผู้หลบหนีเข้าเมือง โสเภณี และโรคเอดส์ สำหรับปัญหาขัดแย้งดั้งเดิม ซึ่งได้แก่ ปัญหาหมู่เกาะสแปรตลี คาบสมุทรเกาหลี ปัญหาไต้หวัน และปัญหาตึงเครียดระหว่างอินเดีย-ปากีสถาน จะยังคงยืดเยื้อและสร้างความหวาดระแวงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องต่อไปอีก

ทิศทางของไทย

1. ประการแรกจะต้องยอมรับว่า ไทยเดินทางมาไกลแล้ว และไม่อยู่ในสถานะที่จะต่อต้านหรือทวนกระแสโลกาภิวัตน์ได้ จากนั้นต้องคิดใหม่ (rethink) ว่าไทยจะปรับตัวอย่างไร เพื่อให้สามารถเก็บเกี่ยวประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์ให้ได้มากที่สุด ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี การมีวิสัยทัศน์ และสามารถตามเทคโนโลยีให้ทัน

2. ประการที่สอง จะต้องมีความชัดเจนในวาระแห่งชาติ วางลำดับความสำคัญที่ต้องปฏิบัติก่อน-หลัง นั่นคือ ไทยจะจัดการกับกระแสโลกาภิวัตน์อย่างไร ไทยจะจัดการกับ

แนวโน้มภาวะส่งออกไทยปี 2543

แนวโน้มภาวะส่งออกไทยปี 2543

สินค้าออกของไทยในปี 2543 และการกีดกันทางการค้า

1. โดยภาพรวมด้านการส่งออกของไทยนั้น ที่ผ่านมามีแนวโน้มจะให้ความสำคัญกับสินค้าด้านการเกษตร ต่อมาจึงพยายามปรับไปสู่ภาคอุตสาหกรรมการเกษตร โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ดังจะเห็นได้ว่าการส่งออกของไทยในปัจจุบันนั้น ภาคการเกษตรลดลงเป็นอย่างมาก ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีปริมาณเพิ่มขึ้น ซึ่งมีแนวโน้มไปสู่สินค้าอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อาหาร สิ่งทอ อัญมณี เป็นต้น รวมทั้งหลังจากวันที่ 1 มกราคม ที่ผ่านมามีแนวโน้มที่ไทยต้องลดภาษีในสินค้าบางรายการตามแนวทางของ AFTA บางรายการไทยอาจได้เปรียบในบางรายการไทยเองก็เสียเปรียบ สินค้าออกบางอย่างของไทยจึงหายไป

2. ในเรื่องตลาดสินค้าของไทย โดยหลักแล้ว ได้แก่ สหรัฐ ญี่ปุ่น ยุโรป และอาเซียน แต่ขณะนี้กำลังมองหาตลาดใหม่ ๆ ที่น่าสนใจโดยพิจารณาจากจำนวนประชากรและกำลังการซื้อ โดยมีปัญหาที่สำคัญ คือ ประเทศเหล่านี้อยู่ห่างจากไทยค่อนข้างมาก และระเบียบพิธีค่อนข้างยุ่งยาก โดยกระทรวงพาณิชย์ พยายามเพิ่มอัตราส่วนของตลาดเสริมต่อตลาดหลักเดิม ให้เป็น 35 : 65 จาก 28 : 72 โดยมีมาตรการเสริมต่าง ๆ คือ

- ในด้านการลงทุน เช่น ประสานงานกับ Exim Bank เพื่อให้ผู้ส่งออก ซึ่งมี LC แล้วสามารถกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยลดลง 5% และส่งเสริมด้านการตลาด โดยการสนับสนุนค่าเช่าพื้นที่แสดงสินค้าในการที่ผู้ส่งออกจะออกไปแสดงสินค้า ในกรณีที่กรมส่งเสริมการส่งออกไม่ได้ไป

- ในด้านสินค้า โดยส่งเสริมภาพลักษณ์สินค้าไทย โดยเน้นความพิถีพิถันและวัฒนธรรมอันหลากหลายของไทย ไทยจึงได้มีการเปิดตัว THAILAND : Land of Diversity & Refinement โดยเริ่มจากอาหาร แล้วขยายไปสู่สินค้าอื่น ๆ เช่น เครื่องหนัง เสื้อผ้า ของตกแต่งบ้าน ชิ้นส่วนยานยนต์ เพื่อผลักดันเครื่องหมายการค้าของไทยให้ติดตลาดโลก จากนั้นอาจขยายไปสู่สินค้าบริการ เช่น ร้านอาหารไทย สถานบริการเพื่อสุขภาพ

3. สิ่งที่ต้องพิจารณาก็คือ ศักยภาพในการแข่งขันของไทย เพราะการส่งออกนั้นมันเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ทั้งด้านการผลิต และการขาย สิ่งสำคัญคือ ไทยมีหน่วยงานใน

การสนับสนุน กำหนดคุณภาพ และปริมาณหรือไม่ มีตัวอย่างที่เป็นศักยภาพของไทย เช่น การบริหารกิจการโรงแรม สินค้าอันเกี่ยวกับสมุนไพร การออกแบบเสื้อผ้า อัญมณี เป็นต้น

4. ด้านสินค้าการเกษตร นั้น มีตัวอย่างที่สำคัญ เช่น มะม่วง ที่การตลาดของไทยไม่สามารถแข่งขันกับฟิลิปปินส์ได้ โดยมีปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ คือ การขนส่ง การควบคุมคุณภาพ โดยมีข้อสังเกตที่ว่า ขณะนี้ในออสเตรเลียสามารถผลิตมะม่วงที่คุณภาพดีเหมาะแก่การส่งออกเป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่ไทยยังมีปัญหาทั้งด้านการควบคุมปริมาณและคุณภาพ ดังนั้นเป็นไปได้หรือไม่ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยจะได้มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

ภาวะการส่งออกของไทย

1. จากสภาพที่ภาวะการส่งออกของไทยในช่วง 6 เดือนหลังจะมีการเพิ่มขึ้นมากกว่าใน 6 เดือนแรก ซึ่งเป็นเรื่องปกติของภาวะการส่งออกของไทย ประกอบกับค่าเงินเยนที่แข็งตัวสูงขึ้น ทำให้มั่นใจว่าการขยายตัวจะมากกว่า 4% โดยหากจะได้พิจารณาถึงอุตสาหกรรมที่น่าสนใจ เช่น

- รถยนต์ พบว่ายอดการส่งออกอยู่ในระดับที่เต็มกำลังการผลิต และความพยายามในการพัฒนาไปสู่ศูนย์อุตสาหกรรมยานยนต์ โดยมีการผลิตขึ้นส่วนได้กว่า 70-80%

- กุ้ง ปัจจุบันประเทศไทยค่อนข้างได้เปรียบ เนื่องจากคู่แข่งของไทย เช่น เอกวาดอร์ อินเดีย อินโดนีเซีย ประสบปัญหาทั้งจากธรรมชาติ และปัญหาทางการเมือง ทำให้หลายประเทศหันมาสั่งซื้อกุ้งจากไทย

- สิ่งทอ ในปี 2006 จะมีการเปิดเสรีในการค้าสิ่งทอ ไทยเองคงต้องเตรียมการเพื่อรองรับ รวมทั้ง รัฐบาลก็ได้ปล่อยเงินกู้จำนวน 25,000 ล้านบาท ในการปรับเปลี่ยนเครื่องจักรในอุตสาหกรรมดังกล่าว เพื่อเตรียมการในการแข่งขันในตลาดโลก

- อัญมณี เป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ทำรายได้จำนวนมหาศาล รวมทั้งศักยภาพในด้านฝีมือสูงมาก โดยเฉพาะเรื่อง Diamond Cut จึงได้พยายามมองหาตลาดวัตถุดิบเพื่อป้อนอุตสาหกรรมดังกล่าว

2. ในส่วนของการค้าตามแนวชายแดนนั้น ในปี 2541 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น 22% ส่วนในปี 2542 ก็ยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีก ทั้ง ๆ ที่หลายประเทศก็ประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจเหมือนกับไทย อีกทั้งมีข้อมูลที่น่าสนใจแยกเป็นรายประเทศ กล่าวคือ

- พม่า การปิดด่านตามแนวชายแดนทั้งทางด้านแม่สอด ระนอง และแม่สาย ส่งผลกระทบต่อการค้าตามแนวชายแดน คิดเป็นมูลค่า 30-40 ล้านบาท/วัน
 - กัมพูชา การส่งออกยังเพิ่มขึ้นอยู่ตลอด แม้จะมีการห้ามนำเข้าสินค้าบางอย่างจากไทย แต่บริเวณชายแดนก็ยังมี การเข้าออกของสินค้าต่าง ๆ ดังกล่าว
 - ลาว ความไม่ไว้วางใจต่อไทย ซึ่งเกรงว่าจะเป็นการครอบงำลาวและครอบครองตลาดของลาวจึงมีความพยายามในการซื้อสินค้าจากจีนและเวียดนาม รวมทั้งมีความพยายามเจรจาในเรื่องไฟฟ้าเพิ่มเติม
 - มาเลเซีย การค้าขายยังคงเป็นปกติ และขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกปี
- การค้าตามแนวชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ไทยได้ดูแลการค้ากับทุกประเทศ อีกทั้งไม่มีการกีดกันทางการค้า ควรที่รัฐบาลจะได้เข้ามาสนับสนุนอย่างเป็นระบบ แต่สิ่งที่ปรากฏนั้นเป็นข้อมูลอย่างเป็นทางการเท่านั้น แต่การค้านอกระบบยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน

ปัญหาประเทศเพื่อนบ้านและผลกระทบต่อไทย

ปัญหาประเทศเพื่อนบ้านและผลกระทบต่อไทย

ปัญหาตามแนวชายแดน

1. กระทรวงการต่างประเทศ พยายามจะกำหนดแนวเขตแดนกับประเทศเพื่อนบ้านให้ชัดเจน ด้านที่ยังมีปัญหาอยู่ ได้แก่ ลาว พม่า และกัมพูชา ส่วนปัญหาผู้หนีภัยจากการสู้รบ ผู้ลี้ภัยทางเศรษฐกิจ ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า นั้น กต.ได้พยายามเจรจาทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีให้พม่ารับคนของตนกลับประเทศ แต่ฝ่ายพม่าไม่พร้อม โดยอ้างปัญหาความมั่นคงและปัญหาเรื่องสัญชาติของบุคคลเหล่านั้นว่าไม่ใช่สัญชาติพม่า แต่เป็นกะเหรี่ยงหรือชนกลุ่มน้อย
2. ในระดับพหุภาคี เคยมีคณะกรรมการที่ศึกษาด้านแรงงานระหว่างประเทศของรัฐสภา ไปเจรจากับผู้เชี่ยวชาญขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) เพื่อขอให้ช่วยเหลือในปัญหาแรงงานต่างชาติที่ไทยประสบอยู่ โดยขอให้ ILO เเจรจากับรัฐบาลพม่า ซึ่งก็ปรากฏผลว่าพม่ามีทำที่แบบเดียวกับที่แสดงกับไทย แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ ILO รับที่จะไปค้นคว้าหาวิธีการที่จะให้พม่ารับคนกลับ ปัจจุบันยังไม่ทราบผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เชี่ยวชาญของ ILO ไม่ชำนาญในเรื่องของภูมิภาคนี้ เนื่องจากมีสิ่งบอกเหตุบางประการที่บ่งบอกถึงความไม่รู้และไม่เข้าใจที่แท้จริงของฝ่าย ILO
3. เรื่องปัญหาโจรสลัด มีการดำเนินงานในระดับทวิภาคีกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ข้อตกลงกับเวียดนาม เรื่องการลาดตระเวนร่วม ระหว่าง ไทย-เวียดนาม ซึ่งช่วยลดปัญหาโจรสลัดได้ ส่วนกับพม่าได้มีการหารือเช่นกัน แต่ยังไม่ได้ผล โดยไทยเคยเสนอให้มีการลาดตระเวนร่วมบริเวณ 3 เกาะที่เป็นปัญหา แต่พม่าบอกว่าไม่พร้อม จึงมีเพียงการตกลงกันว่า จะไม่มีการล่าแดน
4. ด้านกัมพูชา มีปัญหาโจรสลัดและการปล้นบริเวณทะเลตรงใกล้ทวิปที่ต่อเนื่องกับเขตแดนกัมพูชา บริเวณ จ.ตราด ซึ่งเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่กัมพูชาในพื้นที่ ซึ่ง ไทยไม่สามารถปฏิบัติการควบคุมได้ทั่วถึง ฝ่ายไทยจึงได้ขอให้รัฐบาลกัมพูชากำชับจังหวัดชายแดนในการกวาดค้นและควบคุมทหารและศุลกากรกัมพูชา ให้ปฏิบัติต่อประมงไทยให้ถูกต้อง

5. สำหรับการแบ่งแนวเขตแดนด้านกัมพูชา บริเวณ จ.ตราด (แนวเขตที่ 73 ตรงปลายสุดของ จ.ตราดออกไปสู่ทะเล) นั้น สถานะล่าสุดฝ่ายกัมพูชาเริ่มมีท่าทีเปลี่ยนไป จากเดิมที่ไม่ยอมรับแนวเขตของไทย (จากหลักที่ 73 ถึงเกาะกูด ตามสนธิสัญญาที่ทำกับฝรั่งเศส ซึ่งระบุว่า เป็นเขตแดนของไทย) ไปเป็นรอการเจรจากับฝ่ายไทยก่อน ซึ่งนับเป็นท่าทีที่ผ่อนปรนมากขึ้น ขณะเดียวกัน กรมสนธิสัญญา กต.ก็พยายามผลักดันให้กัมพูชาเจรจาในหลักการ เพื่อลดปัญหาตุ๊กตาที่เป็นผลมาจากการที่กัมพูชาถือว่าบริเวณดังกล่าวเป็นเขตของเขา

6. เรื่องการจำกัดการค้าอาวุธขนาดเล็ก ผู้แทน กต.คาดว่าจะมีความคืบหน้ามากขึ้น หลังจากที่ได้มีการทำสนธิสัญญาพหุภาคีที่ออกตัวว่าด้วยการควบคุมทุ่นระเบิด ต่อไป สหประชาชาติคงจะจัดให้มีการจัดทำสนธิสัญญาเพื่อจำกัดการใช้/ซื้อ-ขายอาวุธขนาดเล็ก ส่วนในแง่ทวิภาคีกับกัมพูชาและพม่า นั้น ยังไม่มีการดำเนินการในเรื่องนี้ คงมีแต่การที่ฝ่ายไทยแสดงความกังวลเรื่องการควบคุมอาวุธปืน ซึ่งคงไม่มีผลอย่างไร

7. ปัญหาโจรกรรมรถยนต์ไทยจะนำรูปแบบข้อตกลงของยุโรป ดอ. มาใช้กับกัมพูชา ลาว และพม่า และในการประชุมคณะกรรมการร่วมไทย-กัมพูชา ใน ต.ค.42 ไทยเสนอเรื่องปัญหาโจรกรรมรถยนต์ (ให้กัมพูชาดำเนินการ) พ่วงไปกับความตกลงคืนทรัพย์สินโบราณของกัมพูชา (เพื่อเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน มิฉะนั้นกัมพูชาคงไม่ยอมรับข้อเสนอของไทย เพราะเป็นฝ่ายเสียประโยชน์) ปัจจุบัน กัมพูชาห้ามจดทะเบียนรถพวงมาลัยขวา (เช่นเดียวกับลาว) ซึ่งคงจะป้องกันได้เพียงบางส่วน โดยเฉพาะในเขตเมือง แต่บริเวณนอกเขตเมืองคงควบคุมลำบาก นอกจากนี้ ผู้ที่ขโมยอาจมีการเปลี่ยนกลยุทธ์ไปเป็นการแยกชิ้นส่วนขายแทนการขายรถทั้งคัน

8. เรื่องยาเสพติด มีความตกลงกับประเทศเพื่อนบ้านในการร่วมมือกันและปราบปรามกับกัมพูชา และพม่า

พม่าปิดชายแดนและน่านน้ำ

1. ด้วยเหตุอันสืบเนื่องมาจากการปิดด่าน ซึ่งมีด่านที่สำคัญ คือ ด่านแม่สาย แม่สอด และระนอง โดยเป็นการห้ามขนส่งสินค้า และคน ผ่านเข้า-ออกด่าน ทำให้ไม่มีการซื้อขายสินค้า ฝ่ายพม่าแม้จะกังวลกับสถานการณ์ดังกล่าว ฝ่ายไทยก็บอกว่า จะมีการซื้อขายก็เมื่อมีการเปิดด่าน แต่ฝ่ายพม่าก็ยังคงต้องปฏิบัติตามรัฐบาลกลาง แต่ที่ได้รับผลกระทบสูงมากก็คือ กิจการประมงและกิจการที่ต่อเนื่อง ซึ่งทำให้มูลค่าการค้าตามชายแดนหายไป 30-40 ล้านบาทต่อวัน ส่วนด้านการปิดด่านนั้นมูลค่าการค้าชายแดนหายไป 26-30 ล้านบาทต่อวัน อย่างไรก็ตาม การส่งสินค้าไปพม่าทางด่านเชียงแสนยังคงสามารถทำได้แต่เป็นการค้านอกระบบ ซึ่งมีปริมาณการค้าไม่มากนัก

2. การปิดน่านน้ำของพม่าเป็นมาตรการอันสำคัญประการหนึ่งของฝ่ายพม่า ที่ฝ่ายไทยได้รับผลกระทบตลอดมา ความพยายามในระยะยาวก็คือ การขยายและเพิ่มศักยภาพในการทำประมงในทะเลหลวง เพราะปัจจุบันประมงไทยนั้น ทำได้เพียงประมงในประเทศเพื่อนบ้านเท่านั้น

3. ความไม่เป็นเอกภาพในการดูแลทั้งการประมง การเมือง ของพม่าที่มีปัญหา มากพอสมควร

4. เมื่อฝ่ายพม่าสั่งปิดน่านน้ำ เรือประมงที่ได้รับผลกระทบในตอนนี้ คือ เรือตัวชาวบ้าน เพราะบางลำนั้นไม่มีคนไทยอยู่เลย โดยเหตุที่เรือเป็นสัญชาติพม่า จึงกลับไทยไม่ได้ แต่เรือบางลำที่มีคนไทยติดอยู่ที่ทำนั้น เป็นเพราะเรือลำนั้นต้องไปรายงานตัวที่ทำที่จดทะเบียนไว้ แต่มีใช้การถูกกักตัวเป็นแต่เพียงต้องอยู่ดูแลเรือ อย่างไรก็ตามปัจจุบันก็หมดปัญหาไปแล้ว และเริ่มมีเรือบางลำที่ต้องหาทางออกโดยไปทำประมงในน่านน้ำอินโดนีเซีย

สิ่งที่ปรากฏอย่างชัดเจน คือ ความสูญเสียในอุตสาหกรรมประมง และกิจการต่อเนื่อง ราว 43 ล้านบาทต่อวัน

5. การปิดด่านหรือปิดน่านน้ำ เป็นเครื่องมือต่อรองของฝ่ายพม่า แม้ประชาชนพม่าจะเดือดร้อนมากกว่า แต่ผู้นำก็ไม่ได้สนใจ สิ่งที่น่าสนใจก็คือทุกครั้งที่มีการปิดด่าน มูลค่าการค้าขายตามแนวชายแดนจะตกลงอย่างมาก แต่เป็นการค้าในระบบ ยังมีทางออกในทางความเป็นจริงก็คือ ยังมีการค้านอกระบบ เพียงแต่ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจะสูงกว่าปกติ และหากการค้าตามจังหวัดชายแดนคงทราบและปรับตัวได้ตั้งอยู่แล้ว

6. โดยที่ ประเทศใดประเทศหนึ่งนั้น มีวิถีทางการทูต (Diplomatic Style) ที่ต่างกัน เป็นสิ่งที่ควรพิจารณาในระดับนโยบาย ตัวอย่างกรณีพม่า นั้น ดูเหมือนยอมหักงอด้วยซ้ำ เพราะเขามีความอดทนสูง ชอบการทูตแบบเงิบ ไม่ชอบเสียหน้า แต่ไทยมีความอดทนต่ำ แต่ "หน้าใหญ่" เป็นสิ่งที่ควรพิจารณาว่า นโยบายของไทยต่อสหรัฐฯ ยุโรป จีน พม่า และอื่น ๆ ควรเป็นแบบเดียวกันทั้งหมด หรือควรแยกเป็นประเทศ ๆ ไป

7. จากเหตุการณ์ดังกล่าว เป็นเครื่องยืนยันต่อนโยบายต่างประเทศของไทย ที่มีต่อคนใกล้และคนไกล จากกรณีตัวอย่างของพม่า กล่าวคือ

- ไทยต้องการพม่ามากกว่าพม่าต้องการไทย

- เรือประมงไทยร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลในขณะที่เรือของกองทัพเรือส่งเรือไปติมอร์ตะวันออก

- การปิดน่านน้ำ คือ เครื่องต่อรองของพม่า ดังนั้น ในการแก้ปัญหาต้องมองให้ลึกและยาวมากกว่าคิดว่าเป็นผลมาจากการยึดสถานทูต

- ไทยมีปัญหาก็ต้องคิดแก้ไข แต่ปัญหาบางที่มันซ้ำซาก ไทยเองได้รับการดำเนินในเรื่องการดูแลและปฏิบัติต่อนักศึกษาพม่า รวมทั้งน่าจะเป็นข้อเตือนใจแก่บุคคลที่เป็นผู้นำของประเทศในการระมัดระวังการใช้ถ้อยคำอันอาจกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- การประมงไทยนั้น มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งแต่ดูเหมือนว่า ไม่ได้รับการเอาใจใส่จากภาครัฐมากนัก

8. การที่ฝ่ายไทยส่งแรงงานผิดกฎหมายกลับพม่า นั้น มิใช่การโต้ตอบมาตรการปิดชายแดนของพม่า ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นไปโดยมิได้มีการบังคับ และไม่มีการใช้

ความรุนแรง ซึ่งฝ่ายไทยเรียกร้องให้มีการส่งกลับแรงงานผิดกฎหมายชาวพม่าอย่างเป็นระบบ โดยพม่าได้แจ้งว่า เรื่องดังกล่าวก็เป็นปัญหาของพม่า เนื่องจากเป็นการเดินทางออกนอกประเทศโดยผิดกฎหมาย แล้วจะให้ยอมรับแรงงานดังกล่าวกลับโดยถูกกฎหมาย เท่ากับเป็นการยอมรับในสิ่งผิด และเกรงว่าจะไม่เป็นแบบอย่างที่ไม่ดี แต่ก็ได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกตามควรโดยสิ่งที่ยังเป็นข้อก้ำววลก็คือ การที่ไทยอนุญาตให้มีการจัดตั้งศูนย์พักพิงผู้หนีภัยการสู้รบ ได้สร้างปัญหาให้กับฝ่ายพม่าอย่างมาก

9. สิ่งที่ไทยต้องมีการประเมินก็คือ ความสัมพันธ์ของไทยกับเพื่อนบ้านนั้น แต่ละประเทศเป็นอย่างไร การเสนอนโยบาย หรือแนวคิดใด ๆ ขอให้พิจารณาเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติด้วย เพราะดูเหมือนว่าเพื่อนบ้านไม่ค่อยชอบไทยนัก ทั้ง ๆ ที่เพื่อนบ้านเป็นทั้งปัญหาและโอกาส รวมทั้งความพยายามในการมุ่งสู่บทบาทนำในอาเซียนและแยกตัวเป็นผู้นำกลุ่มย่อยจากกลุ่มใหญ่ อาจทำให้เป็นปัญหาได้

10. ในประเด็นความสัมพันธ์ไทย-พม่า กับการดำเนินนโยบายนั้น คงต้องพิจารณาในหลาย ๆ ด้าน เนื่องจากการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศใด ๆ มิใช่จะปลอดจากกระแสการเมืองของโลก คงต้องมีการถ่วงดุลกันในเรื่องเพื่อนบ้าน กับการกดดันจากประเทศตะวันตก และโดยเฉพาะเจาะจงเป็นเรื่อง ๆ ไป การวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ คงต้องนำมาพิจารณาร่วมด้วยเช่นกัน

องค์การระหว่างประเทศ

องค์การระหว่างประเทศ

องค์การการค้าโลก (WTO)

1. รูปแบบของการประชุม แบ่งได้เป็น 4 ส่วน คือ

1.1 การประชุม Plenary ซึ่งเปิดให้สมาชิกทุกประเทศเข้าร่วมฟังการกล่าวสุนทรพจน์ของหัวหน้าคณะผู้แทนจากประเทศต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงวิสัยทัศน์และท่าทีของประเทศสมาชิก

1.2 การประชุม Committee of the Whole ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก WTO ทั้งหมดเพื่อรับฟังรายงานจากคณะทำงานทั้ง 5 กลุ่ม และนำมาพิจารณาในภาพรวม

1.3 การประชุม Working Group เพื่อจัดทำร่างปฏิญญารัฐมนตรีแบ่งได้เป็น 5 คณะ ได้แก่ เรื่องเกษตร เรื่องการปฏิบัติตามพันธกรณี เรื่องการเปิดตลาด เรื่องจากการประชุมรัฐมนตรีที่สิงคโปร์ (การลงทุน การค้ากับนโยบายแข่งขัน ความโปร่งใสในการจัดซื้อโดยรัฐ การอำนวยความสะดวกทางการค้า และเรื่องอื่น ๆ) และเรื่องการปรับปรุงองค์กรของ WTO โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การเจรจาจัดทำร่างปฏิญญาคืบหน้าไปได้ในระยะเวลาที่จำกัด ซึ่งสมาชิกทุกประเทศสามารถเข้าร่วมประชุมได้จึงใช้เวลาค่อนข้างมาก

1.4 การประชุม Green Room เป็นการหารือกลุ่มย่อยที่มีสมาชิก WTO ซึ่งมีบทบาทสำคัญประมาณ 25 ประเทศ ได้รับเชิญให้เข้าร่วม เพื่อหารือจัดทำร่างปฏิญญารัฐมนตรี ประเทศไทยก็ได้รับเชิญให้เข้าร่วมการประชุมด้วย

2. การพิจารณาในเรื่องที่สำคัญ ได้แก่

2.1 เกษตร สามารถจัดกลุ่มท่าทีของสมาชิก WTO ได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

(1) สหรัฐฯ และกลุ่มเคิร์นส์ (กลุ่มประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตรขนาดกลาง ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิก) ซึ่งต้องการให้เรื่องเกษตรมาอยู่ภายใต้กฎระเบียบของ WTO รวมทั้งสนับสนุนการปฏิรูปและเปิดเสรีสินค้าเกษตร และ

(2) สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น เกาหลี นอร์เวย์ และสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งไม่เห็นด้วยกับการนำกฎเกณฑ์ของ WTO ที่ใช้กับสินค้าอุตสาหกรรมมาใช้กับสินค้าเกษตร จึงได้นำข้อโต้แย้งในเรื่องบทบาทที่หลากหลายของภาคเกษตร (multifunctionality) เช่น

สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยด้านอาหาร เป็นต้น มาเป็นข้อเรียกร้องให้สามารถเข้ามาตรา การอุดหนุน และมาตรการกีดกันทางการค้าได้ต่อไป

อย่างไรก็ดี ในการประชุม Green Room สมาชิกที่มีบทบาทสำคัญ สามารถ ประนีประนอมและตกลงกันได้ในเรื่องต่อไปนี้

- การให้ความช่วยเหลือประเทศพัฒนาน้อยที่สุด
- การเปิดตลาดสินค้าเกษตร ต้องรวมสินค้าเกษตรทุกชนิดโดยไม่มี

ข้อยกเว้น (เกาหลีต้องการยกเว้นเรื่องข้าว)

- การอุดหนุนภายในประเทศ ตกลงกันให้มี substantial reduction
- สหภาพยุโรป และญี่ปุ่นยินยอมหลีกเลี่ยงไม่ใช้คำว่า

"Multifunctionality" ของสินค้าเกษตร โดยให้เปลี่ยนไปใช้คำว่า "Non-trade Concern" แทน แต่ผลักดันให้ระบุเรื่อง การพัฒนาชนบท สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยทางอาหารไว้ด้วย ซึ่งสหรัฐฯ และ กลุ่มเคิร์นส์ได้พยายามคัดค้านโดยเห็นว่าประเด็นเหล่านี้ปรากฏในความตกลง เรื่อง มาตรการสุขอนามัย (SPS) อยู่แล้ว แต่สหภาพยุโรปยืนยันโดยอ้างว่าต้องการในประเด็น precautionary principles

สำหรับประเด็นที่มีปัญหา และยังไม่สามารถตกลงกันได้ คือ เรื่องการ อุดหนุนการส่งออกที่ยังติดในเรื่องถ้อยคำของการลด หรือยกเลิกการอุดหนุน

2.2 การเปิดตลาดสินค้าที่มีชีเกษตร (สินค้าอุตสาหกรรม และประมง)

ได้มีการหารือกันใน Green Room แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ โดยเรื่องที่เป็นปัญหา ได้แก่

- ประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ต้องการนำเรื่อง tariff peak และ tariff escalation มาเจรจาด้วย แต่สหรัฐฯ ไม่ยอมเพราะมีปัญหาเรื่องสิ่งทอที่มีภาษีสูง
- ยังไม่สามารถตกลงกันได้ว่าการเจรจากรอยู่ในรูปแบบใด จะอยู่ในรูปแบบให้สมาชิกยื่นข้อเสนอแลกเปลี่ยนกัน (request/offer) หรือจะลดภาษีสินค้าทุกชนิดโดยใช้ สูตรเดียวกัน (formula) และควรจรรวมเรื่องการลดภาษีเร่งด่วนในบางสาขาที่เสนอโดยกลุ่ม เอเปคหรือไม่

สำหรับเรื่องการลดภาษีสินค้าเทคโนโลยีสารสนเทศ ITA 2 ซึ่งมีประเทศ ที่คัดค้าน คือ ไทย อินเดีย และมาเลเซีย แต่ในการประชุมครั้งนี้ อินเดียได้เปลี่ยนท่าที ยอมรับที่จะเข้าร่วมลดภาษีสินค้า ITA 2

2.3 การปฏิบัติตามพันธกรณี ได้มีการหารือกันใน Green Room แต่ไม่มีความคืบหน้าและไม่สามารถตกลงกันได้ โดยสหรัฐฯ ได้ขอสงวนสิทธิ ขอไม่พิจารณาเรื่องมาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด และสิ่งทอในกรอบของการปฏิบัติตามพันธกรณี และอ้างว่าการทบทวนเรื่องเหล่านี้จะส่งผลทำให้สหรัฐฯ ต้องแก้ไขกฎหมาย

2.4 เนื่องจากการประชุมระดับรัฐมนตรีที่สิงคโปร์ เช่น เรื่องการลงทุน นโยบายการแข่งขัน ความโปร่งใสในการจัดซื้อโดยรัฐ และการอำนวยความสะดวกทางการค้า เป็นต้น ประเทศสมาชิกยังมีความเห็นต่างกัน และยังมีได้มีการพิจารณาเรื่องนี้ใน Green Room

2.5 แรงงานในระหว่างที่สมาชิกได้มีการหารือเพื่อเจรจาจัดทำร่างปฏิญญารัฐมนตรีใน 5 คณะทำงานย่อยอยู่นั้น ได้มีการประกาศจัดตั้งคณะทำงานว่าด้วยการค้าและมาตรฐานแรงงาน และเรียกประชุมโดยไม่มีการหารือกับประเทศสมาชิกก่อน ทำให้ประเทศกำลังพัฒนา และประเทศพัฒนาแล้วอีกหลายประเทศประท้วงอย่างรุนแรงว่า ขัดหลักการใน 2 ประเด็น คือ

(1) กระบวนการหารือภายใต้คณะทำงานนี้ตั้งขึ้นโดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากประเทศสมาชิก และขอให้ยุติการประชุม แต่หากประสงค์จะหารือในเรื่องนี้ต่อไป ควรดำเนินการในรูปของการประชุมอย่างไม่เป็นทางการที่ริเริ่มโดยสมาชิกบางประเทศ

(2) สารที่พิจารณาเรื่องแรงงานนั้น ขัดกับหลักการและมติคณะรัฐมนตรีองค์การการค้าโลกที่สิงคโปร์ ที่ระบุว่าให้พิจารณาเรื่องแรงงานในกรอบของ ILO คณะทำงานนี้จึงหมดสภาพไป

อย่างไรก็ตาม หลังจากการแลกเปลี่ยนความเห็นอย่างไม่เป็นทางการระหว่างประเทศสมาชิก ประธานคณะทำงานได้ถือโอกาสร่างข้อตัดสินใจของรัฐมนตรีในส่วนของแรงงานขึ้น โดยเสนอให้มีการจัดตั้งกลุ่มทำงานเรื่องการค้าและแรงงาน และให้รายงานผลการประชุมของกลุ่มทำงานนี้ต่อ WTO ซึ่งข้อเสนอของประธานได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากสหรัฐฯ สหภาพยุโรป และสวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น ในขณะที่ อินเดีย อียิปต์ มาเลเซีย ปากีสถาน และฮ่องกงคัดค้าน และเห็นว่าควรให้เป็นหน้าที่ของ ILO ประเทศสมาชิกบางกลุ่ม เช่น ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา บราซิล และไทย ได้แสดงท่าทีประนีประนอม โดยเสนอว่าอาจมีการหารือในเรื่องการค้า แรงงาน และการพัฒนาได้ แต่ควรอยู่นอกเวทีของ WTO และไม่ใช่เรื่องการค้าเป็นเครื่องมือในการตอบโต้ทางแรงงาน

การประชุมดังกล่าวไม่สามารถหาข้อสรุปเพื่อเปิดการเจรจาการค้ารอบใหม่ ตามที่ตั้งเป้าหมายได้ ประชานในที่ประชุม คือ ผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ขอหยุดพัก (suspend) การประชุมและมอบหมายให้ผู้อำนวยความสะดวก WTO ไปดำเนินการต่อที่นครเจนีวา โดยหารือกับประเทศสมาชิกว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป ทั้งนี้ คงจะต้องพยายามผ่อนปรนลดทอนที่ที่แตกต่างกันของประเทศสมาชิกก่อนที่จะจัดการประชุมระดับรัฐมนตรีอีกครั้ง โดยสาเหตุแห่งความล้มเหลวของการประชุม สามารถประเมินได้ดังนี้

- (1) เนื้อหาของการเจรจามีความซับซ้อน หลากหลาย ประเทศสมาชิก WTO ยังมีแนวคิดที่ต่างกันมากไม่สามารถปรับท่าทีเข้าหากันได้ในเวลาที่จำกัด
- (2) ข้อจำกัดในเรื่องเวลา ประกอบกับมีการประท้วงในท้องถนนทำให้ต้องเริ่มประชุมช้ากว่ากำหนดและไม่สามารถดำเนินการประชุมได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากวันต้น ๆ มีการประกาศ curfew จึงต้องยุติการประชุมภายในเวลา 19.00 น.
- (3) วัฒนธรรมของการประชุม WTO ที่ต้องการให้มีความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพพร้อมกันการที่ WTO มีสมาชิกถึง 135 ประเทศ และการมีระยะเวลาจำกัดเพียง 4 วัน ทำให้ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งสองประการได้ โดยมีข้อสังเกตที่สำคัญ ก็คือความล้มเหลวดังกล่าวข้างต้นนั้น น่าจะเป็นผลจากการพยายามดำเนินการทางการเมืองภายในประเทศของสหรัฐฯ เอง เนื่องจากอยู่ระหว่างการเลือกตั้งประธานาธิบดี นั่นเอง

4. ประเด็นเกี่ยวกับ UNCTAD และ WTO นั้น น่าจะเป็นสิ่งที่นำมาพิจารณาในการหาหนทาง เพื่อปรับเปลี่ยนกระแสของ Free Trade ที่มหาอำนาจเอาเปรียบประเทศเล็กไปสู่ Fair Trade มากยิ่งขึ้น ต่อกรณีนี้ มีข้อมูลที่น่าสนใจก็คือ WTO นั้น เป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีข้อตกลงที่ประเทศสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามอย่างชัดเจน มีความได้เปรียบเสียเปรียบ ผลประโยชน์ของแต่ละประเทศจึงมักขัดกันทั้งในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา ยกตัวอย่างเช่น ในกลุ่มอาเซียนเองก็ไม่มีกลุ่มที่เป็นเอกภาพอย่างชัดเจนใน WTO ในขณะที่ UNCTAD นั้น เป็นองค์การที่เกิดขึ้นภายใต้กรอบของ UN ในแนวทางที่ให้ประเทศพัฒนาแล้วช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนา โดยในทางปฏิบัติ UNCTAD จึงเป็นเวทีของประเทศกำลังพัฒนาในการโจมตีประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่ไม่ได้รับความสนใจและไม่มีผลในทางปฏิบัติมากนัก เป็นเพียงเวทีแสดงเจตนากรณีทางการเมืองเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม ไทยควรจะได้ใช้เวที UNCTAD เป็นเวทีในการสร้างแรงจูงใจ ในทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นผลได้ในอนาคต โดยยกตัวอย่าง กรณีเรื่องสิทธิมนุษยชนที่กลายเป็นกฎเกณฑ์สากลในปัจจุบัน นั้น ในระยะแยกก็ยังมีได้มีสภาพบังคับและโดยสภาพที่เป็นจริง นั้น UNCTAD เป็นเวทีของผู้ที่แข็งแกร่งน้อยกว่า

5. หากจะได้พิจารณาถึงแนวโน้มในอนาคตก็คงพอมองเห็นประเด็นความขัดแย้ง ในเรื่องการเปิดเสรีทางการค้า สิ่งก็ตามมาก็คือ การขัดกันของผลประโยชน์ ดังนั้นควรหรือไม่ที่ ไทยควรมีเวทีเพื่อพูดคุยกัน หรือกันในเรื่องนโยบาย มิใช่เฉพาะในแบบหรือในระบบราชการ เท่านั้น ต่อกรณีนี้ ไทยได้มีเวทีพูดคุย โดยมีผู้แทนจากฝ่ายต่างประเทศ ทหาร คลัง อุตสาหกรรม และหน่วยที่เกี่ยวข้องในรูปคณะกรรมการ จากนั้นก็มีคณะอนุกรรมการซึ่งเป็นเวทีรวม ของเกือบทุกหน่วยย่อยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งยังมีการจัดประชุมสัมมนาในการเตรียมการหลาย รอบ โดยในประเด็นนี้มีข้อสังเกตที่สำคัญ คือ ควรขยายกลุ่มออกไปให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่ง ผู้แทนหน่วยงานได้รับข้อสังเกตดังกล่าวเพื่อนำไปพิจารณาต่อไป

6. จากการประชุมองค์การการค้าโลก ในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกับการเลือกตั้ง ประธานาธิบดีของสหรัฐฯ นั้น ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะจากผู้แทนของ กลุ่มประเทศ EU ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่เห็นว่า สหรัฐฯ มุ่งแต่เล่นการเมืองภายในประเทศ ในแง่นี้อาจมองว่า สภาพที่สหรัฐฯ ไม่ยอมตกลงสิ่งใหม่ก็อาจเป็นเพราะสหรัฐฯ เองพอใจใน สถานะปัจจุบันแล้วก็เป็นได้ ส่วนในเรื่องอาวุธสงครามเป็นสินค้าที่เข้าข่ายยกเว้นเนื่องจากเป็น สินค้าอันเกี่ยวข้องกับความมั่นคง โดยอาจนำประเด็นเรื่องความโปร่งใสในการจัดซื้อโดยรัฐก็ยังสามารถมาใช้บังคับได้ แต่สิ่งที่ฝ่ายไทยพยายามดำเนินการตลอดมาก็คือ ความพยายามในการ เข้าไปมีส่วนร่วมในขณะทำงานในทุกกลุ่มในทุกระดับ อย่างน้อยก็เพื่อปกป้องตัวไทยเองด้วย

7. จากการดำเนินการของสหรัฐฯ ในการเลือกผู้อำนวยการ WTO และผลการ ประชุมองค์การการค้าโลก ครั้งนี้คงพอสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ Consensus ซึ่งเดิมที่นั้นสหรัฐฯ สามารถชี้หน้าได้ แต่ปัจจุบันกระบวนการตัดสินใจใน WTO นั้นได้เปลี่ยนไป โดยประมาณการว่า เดิมที่ที่สหรัฐฯ สามารถชี้หน้าได้ราว 80% คงชี้หน้าได้ราว 50 - 60 % โดยมี Emerging Country เช่น ญี่ปุ่น เข้ามามีบทบาทถ่วงดุลในเวทีนี้มากยิ่งขึ้น

องค์การสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (UNCTAD)

1. กระแสโลกาภิวัตน์เป็นปัญหาท้าทาย โอกาส และความเสี่ยง

1.1 การประชุม UNCTAD ครั้งที่ 10 ที่กรุงเทพฯ ระหว่าง 12 - 19

ก.พ. 43 ถือได้ว่าเป็นการประชุมระดับโลกครั้งแรกว่าด้วยการกระแสโลกาภิวัตน์ โดยหัวข้อหลักหรือหัวใจ (main theme) ของการประชุมครั้งนี้คือ การจัดการกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อมนุษยชาติทั้งหมด ซึ่งตลอด 6 - 7 วันที่ผ่านมา เห็นได้ชัดเจนว่าผู้นำองค์การระหว่างประเทศ (UN IMF WTO WB ILO) และผู้นำประเทศต่างๆ ยอมรับและตระหนักว่า กระแสโลกาภิวัตน์เป็นแรงเหวี่ยงที่ทรงพลัง และมีพลวัตต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นกระแสที่ไม่อาจหวนกลับ เป็นทั้งปัญหาท้าทาย โอกาส และเป็นความเสี่ยง หรือภัยคุกคามได้ด้วย หากไม่รู้จักจัดการและเก็บเกี่ยวประโยชน์อย่างเหมาะสม

1.2 ที่ประชุมได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อกลุ่มประเทศยากจน หรือพัฒนาน้อยที่สุด (least developed Countries - LDCs) 48 ประเทศ รวมทั้งประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งกำลังได้รับผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ เฉพาะอย่างยิ่งในภาคสังคม ขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) จากประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาได้เรียกร้องให้สถาบันการเงิน – การค้าระหว่างประเทศ สร้างความน่าเชื่อถือด้วยการปฏิรูปการบริหารให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยเน้นภาคประชาสังคมเป็นสำคัญ มิใช่ประเมินความสำเร็จจากดัชนีชี้วัดการเติบโตทางเศรษฐกิจ และย้ำว่าการค้าเสรีเป็นเพียงวิธีการ (means) มิใช่จุดหมาย (ends) เพราะจุดหมายจักต้องอยู่ที่การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส กระแสตอบรับดี แต่มีเงื่อนไข และต้องใช้เวลา

1.3 ผู้แทนประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ (engine fo growth) ทั้งสหรัฐฯ สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ต่างแสดงท่าทีให้ความช่วยเหลือกลุ่มประเทศยากจน โดยสหรัฐฯ ยินดีปลดหนี้ให้ประเทศยากจนทั้งหมด (ต้องพิจารณาต่อไปว่าประเทศใดเข้าข่ายบ้าง) แต่มีเงื่อนไขให้ปราบปรามคอร์รัปชัน และมีการบริหารจัดการที่ดี (good governance) ทั้งนี้ สหรัฐฯ จะพยายามดึงประเทศยากจนทั้งหลายเข้าสู่กระแสหลัก (mainstream) ของเศรษฐกิจโลก และจะใช้หลักมนุษยธรรมมาพิจารณาประกอบการทำการค้ามากขึ้น

1.4 สมาชิกสำคัญของสหภาพยุโรป เช่น อังกฤษ เยอรมัน และฝรั่งเศส ต่างประกาศจะปลดหนี้ให้ประเทศยากจนเช่นกัน โดยมีเงื่อนไขเช่นเดียวกับสหรัฐฯ และให้รวมเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการศึกษาเข้าไปด้วย ส่วนญี่ปุ่นไม่สู้เต็มใจจะปลดหนี้ แต่จะให้ความช่วยเหลือด้วยการลดภาษีนำเข้า การเพิ่มโควตาและเปิดตลาดให้ประเทศยากจนเพิ่มขึ้น โอกาสนี้ นรม.โอบุจิของญี่ปุ่นรับที่จะนำข้อร้องเรียนของประเทศในเอเชีย (โดยเฉพาะอาเซียน) ไปหารือในที่ประชุม G-8 ที่โอกินาวา ใน ก.ค.43 ด้วย ได้แก่ การสร้างกลไกหรือสถาบันถาวรทางการเงิน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และปัญหาข้ามชาติอันเกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์

1.5 การระดมความคิดของที่ประชุมครั้งนี้จะนำไปสู่การประกาศปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) และแผนปฏิบัติการกรุงเทพฯ (Bangkok Plan of Action) ซึ่งแม้ไม่มีข้อผูกมัดแต่ก็มีน้ำหนัก หรือดังพอที่ประเทศที่พัฒนาแล้วจะต้องรับฟัง ที่สำคัญคือ การแสดงจุดยืนของแต่ละฝ่ายจะมีผลผูกพันไปถึงการเจรจาใน WTO ด้วย

2. ไทยได้อะไรจากการประชุมครั้งนี้

ในภาพรวมไทยได้ประโยชน์ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมดังนี้

2.1 ได้รับความชื่นชมในฐานะเจ้าภาพที่ดี การต้อนรับและการอำนวยความสะดวกตกเป็นที่น่าสนใจ ไทยจะมีรายได้จากผู้เข้าร่วมประชุมและผู้ติดตามกว่า 3,000 คน ประมาณ 300 - 500 ล้านบาท ขณะที่ใช้งบประมาณ 237.5 ล้านบาท ในแง่สารัตถะ ไทยเป็นผู้ประสานประโยชน์ที่ดี จนนำไปสู่การจัดทำปฏิญญากรุงเทพฯ และแผนปฏิบัติการกรุงเทพฯ

2.2 สามารถฟื้นฟูความเชื่อมั่นได้ในระดับหนึ่ง ในแง่ศักยภาพการจัดงานระดับโลก และการแก้ไขวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

2.3 มีการทำความตกลงจัดตั้งสถาบันระหว่างประเทศเพื่อฝึกอบรมด้านการค้าและการพัฒนาในกรุงเทพฯ

2.4 ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาได้ในระดับหนึ่ง หลังจากการเผชิญหน้าจนนำไปสู่ความล้มเหลวของการประชุมรท. WTO ที่ซีแอตเติล เมื่อ 30 พ.ย. - 3 ธ.ค.42 แต่คงไม่ถึงขั้นที่จะนำไปสู่การเจรจาการค้าโลกรอบใหม่

2.5 ถือเป็นโอกาสหรือฟื้นความสัมพันธ์กับซาอุดีอาระเบีย-

2.6 มีการลงนามในความตกลงคุ้มครองและส่งเสริมการลงทุนกับสวีเดน ไครเอเชีย สโลวีเนีย ออสเตรีย อิตาลี อาร์เจนตินา และ ซิมบับเว

3. หลังการประชุมจะมีผลอะไรตามมา

3.1 กระแสโลกาภิวัตน์จะยังคงเป็นแรงเหวี่ยงที่ทรงพลังต่อไป และยากที่ประเทศใดจะหลีกเลี่ยงได้ ส่วนใหญ่จะพยายามปรับตัวทั้งทางด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สร้างเสริมศักยภาพการแข่งขัน การเปิดรับเทคโนโลยี และการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งต้องใช้เวลายาวนาน และจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวิธีการทำงานของผู้คนในวงกว้าง

3.2 โอกาสที่จะมีการปฏิรูป IMF WTO และ WB ตามข้อเรียกร้องของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาคงเป็นไปได้ยาก เพราะปัจจุบันสถาบันเหล่านี้ล้วนถูกครอบงำโดยอิทธิพลของสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป

3.3 การสร้างกลไกหรือสถาปัตยกรรมทางการเงินขึ้นมาดูแลการไหลเข้า-ออก ของเงินก็เช่นกัน ยังไม่มีสัญญาณใดๆ ว่า จะเกิดขึ้นได้ ตราบใดที่การเปิดเสรีทางการเงินยังเอื้อประโยชน์ต่อบรรษัทข้ามชาติ และกองทุนบริหารความเสี่ยง (hedge funds) ซึ่งแทบทั้งหมดอยู่ในตะวันตก

3.4 อย่างไรก็ดี ประเทศร่ำรวยจะเห็นใจประเทศยากจนมากกว่าเดิม แต่การให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการโดยไม่มีเงื่อนไขจะมีอย่างจำกัด ขณะที่ NGO ทั่วโลกจะประสานงานกันอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น โดยเน้นการรณรงค์ในเรื่องคุณค่าของความเป็นมนุษย์ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

อาเซียน

1. ผลการประชุมผู้นำอาเซียน

-นายกรัฐมนตรีของไทยได้เสนอแนวคิดเรื่องการจัดตั้ง ASEAN Troika ในระดับรัฐมนตรี โดยประกอบด้วยรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศที่ดำรงตำแหน่งประธาน คณะกรรมการประจำอาเซียน (ASC) ทั้งคนก่อน คนปัจจุบัน และคนต่อไป เพื่อเป็นแกนนำ ร่วมกันในการนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งจะมีผลกระทบต่ออาเซียน

- จากสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจในภูมิภาคเริ่มฟื้นตัว จึงได้มีการเร่งรัดการลดอัตราภาษีศุลกากรสินค้าของอาเซียนให้เหลือร้อยละ 0 ภายในปี 2010 จากเดิมกำหนดในปี 2015 สำหรับสมาชิกเดิม และสมาชิกใหม่ให้ลดภาษีภายในปี 2015 จากเดิมในปี 2018

- การให้ความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์โดยรวม ทั้งในด้านการศึกษาด้านสาธารณสุข และอื่น ๆ เพื่อสร้างความแข็งแกร่งของอาเซียนในศตวรรษต่อไป โดยเฉพาะด้านการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเตรียมการในการกำหนดทิศทางในอนาคตของอาเซียน เนื่องจากอาเซียนจะต้องเผชิญกับสิ่งท้าทายใหม่ ๆ การสร้างความน่าเชื่อถือเป็นสิ่งสำคัญ อย่างมาก

2. ผลการประชุมอาเซียน+3

ที่ประชุมได้ออกแถลงการณ์กรณีว่าด้วยความร่วมมือในเอเชียตะวันออก ซึ่งเป็นการประชุมระหว่างอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี ที่มีความพยายามในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและการส่งเสริมความร่วมมือในเอเชียตะวันออก โดยจีนให้ความสำคัญกับการเงินการคลังเพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพของเศรษฐกิจในภูมิภาค ในขณะที่ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการฝึกอบรม การศึกษา การแลกเปลี่ยนบุคลากร และอื่น ๆ ในขณะที่สาธารณรัฐเกาหลีเสนอให้มีการส่งเสริมบทบาทของเอกชนในการพัฒนาความร่วมมือ โดยการจัดตั้งเวทีความร่วมมือระหว่างเอกชนในแต่ละสาขาอุตสาหกรรม สิ่งสำคัญก็คือ ทั้ง 3 ประเทศได้แสดงความพร้อมที่จะสนับสนุนกิจกรรมในการรวมตัวของอาเซียน

3. การเสนอแนวคิดใหม่ ควรพิจารณาให้รอบคอบ จากกรณีตัวอย่างในเรื่อง Flexible Engagement จนกลายเป็น Enhanced Interaction ซึ่งเคยเป็นปัญหาต่อความรู้สึกของเพื่อนบ้าน จนมาถึง “มหัศจรรย์แห่งสุวรรณภูมิ” จึงควรพิจารณาให้รอบคอบ ต่อกรณีนี้ได้รับคำชี้แจงว่า เป็นความพยายามเสนอแนวคิดของไทยในการร่วมมือระหว่างพม่า ลาว กัมพูชา และไทย เพื่อการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวของ 4 ประเทศ รวมทั้งการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเป็นสำคัญ

4. ประเด็นความเป็นเอกภาพของอาเซียนอาจได้รับความกระทบกระเทือนจากการนำปัญหาของบางเรื่อง บางประเด็นเข้ามาพิจารณาร่วมด้วย เช่น ปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์

และพาราเซล ซึ่งกรณีอาเซียน+3 จีนอาจได้รับผลกระทบด้วย หรือประเด็นแนวทางหรือความตั้งใจของการพัฒนาอาเซียน นั้น มุ่งสู่จุดใด เช่น Custom Union, Single Market หรือ Economic Community จะเลือกเดินไปทางใดหรือจะวิ่งตามกระแส รวมทั้งข้อคิดสำคัญในเรื่อง Free Trade กับ Fair Trade ซึ่งประเทศมหาอำนาจ ใช้เป็นมาตรการสำคัญในการเอาเปรียบประเทศเล็ก

ผลการเดินทางไปทัศนศึกษาที่ จ.ระนอง

ผลการเดินทางไปทัศนศึกษาที่ จ.ระนอง

จากการศึกษาสถานการณ์ในพื้นที่ ณ จังหวัดระนอง ในระหว่างวันที่ 4 - 5 สิงหาคม 2542 นั้น มีสาระสำคัญคือ

ปัญหาเส้นเขตแดน

เนื่องจากพื้นที่ทางทะเลในน่านน้ำติดต่อกันระหว่างไทยกับพม่ายังไม่ได้มีการเจรจาแบ่งอาณาเขตที่แน่นอน ประกอบกับบริเวณดังกล่าวมีเรือประมงไทยผ่านเข้า-ออกและประกอบ การประมงเป็นจำนวนมาก จึงเป็นพื้นที่ล่อแหลมต่อการเผชิญหน้าและกระทบกระทั่งกันระหว่าง กำลังทางเรือของสองประเทศ โดยที่พม่ายึดเส้นแบ่งเขตที่ปรากฏในแผนที่เดินเรือของอังกฤษ เป็นเส้นทะเลอาณาเขต ซึ่งไทยยังไม่ยอมรับเส้นแบ่งเขตดังกล่าว เนื่องจากไม่ได้เป็นการตกลง ของทั้งสองประเทศ กรณีข้อพิพาทในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่มีต่อเกาะหลาม เกาะคัน และเกาะขึ้นก ซึ่งอยู่ระหว่างร่องน้ำเกาะสนของพม่ากับเกาะตราครุฑ และเกาะสินไหของไทย ยังไม่ปรากฏชัดแจ้งว่าเป็นของฝ่ายใด แม้ทั้งสองฝ่ายต่างก็อ้างสิทธิแต่ก็ไม่มีประเทศใดใช้ประโยชน์จากเกาะทั้ง สาม เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2529 ฝ่ายไทยได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาปัญหาเส้นเขตแดน เพื่อศึกษาด้านภูมิศาสตร์ และกฎหมาย ปี 2531 ฝ่ายไทยได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาศึกษาค้นคว้าและรวบรวมกฎหมายเกี่ยวกับสนธิสัญญาที่ไทยทำไว้กับอังกฤษเมื่อ ค.ศ.1868 (พ.ศ. 2411) สมัยรัชกาลที่ 4 หากอังกฤษได้รับกรรมสิทธิ์เท่าใดพม่าก็ควรจะได้รับเพียงเท่านั้น ในด้านการเจรจา พม่าไม่พร้อมที่จะเจรจากับไทย แต่หากเกิดปัญหาขึ้นมาพม่าก็จะอ้างสิทธิทันที

นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่อาจเกิดขึ้นใหม่ ได้แก่ เกาะกลางแม่น้ำกระบือ เรียกว่า เกาะต้ายิม เป็นของราษฎรไทย ต่อมาลำน้ำเปลี่ยนทิศทาง ร่องน้ำลึกย้ายมาอยู่ฝั่งไทย

เส้นเขตแดนทางบกระหว่างไทยกับพม่าในภาคใต้ นับจากรอยต่อจังหวัดชุมพร - ประจวบคีรีขันธ์ เป็นระยะทาง 188 กม. ชุมพร - ระนอง 169 กม. ในปี 2534 เคยเกิดปัญหาขึ้น ที่บริเวณเนิน 491 เมื่อกองกำลังพม่าปราบปรามกะเหรี่ยงที่เป็นชนกลุ่มน้อยรุกล้ำเข้ามาในเขตแดนไทย ปัจจุบันยังไม่มียุทธการรุนแรง

ปัญหาประมงระหว่างไทย - พม่า

พม่าเปิดให้สัมปทานการทำประมงตั้งแต่ปี 2518 เป็นต้นมา แต่มักจะมีปัญหาตามมา โดยฝ่ายไทยเป็นผู้ผิดสัญญา เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2538 เรือไทยได้ทำร้ายลูกเรือประมงพม่าเสียชีวิต 3 ราย และสูญหายไป 11 คน ทำให้พม่าประกาศปิดพรมแดนทางทะเลเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2538 และปี 2539 พม่าเปิดให้เรือประมงเข้าไปทำสัมปทานจับปลาในเขตน่านน้ำพม่าอีกครั้ง ประเภทเรือประมงที่เข้าไปในน่านน้ำพม่ามี 4 ชนิด คือ

1. เรือสัญชาติประเทศที่ 3 เช่น สิงคโปร์ ฮองกง ใช้ตัวอย่างกึ่ง มีจำนวน 80 ลำ
2. เรือสองสัญชาติ เป็นเรือไทยจดทะเบียนที่พม่าใช้ตัวแดง ตัวเหลือง มีจำนวน

400-500 ลำ ขอดำเนินการผ่านชนกลุ่มน้อย

3. เรือสัญชาติไทย ใช้ตัวดอลลาร์ ตัวทหาร มีจำนวน 150 ลำ
4. เรือลักลอบ ไม่ทราบจำนวน ใช้วิธีขนถ่ายในทะเลโดยเรือทอร์

โดยมีปัญหาที่เกิดขึ้น ก็คือ

1. เรือที่ได้รับสัมปทาน ทำประมงนอกเขตที่ได้รับสัมปทาน มีลูกเรือประมงชาวพม่าเกิน 5 คน/ลำ ใช้อุปกรณ์การสื่อสารเกินกว่ากำหนด ใช้ดาอวนผิดขนาด รวมทั้งหลีกเลี่ยงด่านตรวจทั้งขาเข้าและขาออก

2. เรือที่ไม่ได้รับสัมปทานลักลอบเข้าไปทำประมงในเขตทะเลพม่า หากถูกจับได้เรือทหารพม่าจะให้สัญญาอนุญาต หากขัดขืนก็จะถูกยิงจม

นับจากปี 2541-2542 เรือประมงไทยที่เข้าไปจับปลาในพม่ามีประมาณ 500-600 ลำ โดยต้องจ่ายค่าสัมปทานลำละประมาณ 10,000 ถึง 14,000 เหรียญสหรัฐต่อลำต่อเดือน นับว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงมาก ทั้งนี้ยังไม่รวมค่าผ่านทางที่เรือประมงเหล่านี้ต้องจ่ายให้กับกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ในพม่าด้วย

ปัญหาแรงงานต่างด้าว

ปี 2541 คณะรัฐมนตรีมีมติผ่อนผันการใช้แรงงานต่างด้าวออกไปอีก 1 ปี จังหวัดระนองได้รับอนุมัติใน 13 กิจการ 1 อาชีพ รวม 11,819 คน ในความเป็นจริงมีแรงงานกว่า 20,000 คน และหากนับรวมกับสมาชิกในครอบครัวที่ติดตามเข้ามาอาศัยอยู่ด้วย จะมีประมาณ

100,000 คน ในปีนี้จังหวัดระนองได้รับอนุมัติ 6 กิจการ จำนวน 8,063 คน ในกิจการเหล่านี้ คือ กิจการประมง กิจการเกี่ยวเนื่องกับประมงสวนยาง ก่อสร้าง ทำเรือ โรงงานปลาป่น ดังนั้น หากเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีจังหวัดระนองก็จะประสบปัญหาในการหาแรงงานมาทดแทน แรงงานต่างด้าวที่จะถูกผลักดันออกนอกประเทศ ต่อกรณีนี้มีสิ่งที่จังหวัดต้องการ คือ

1. ขออนุญาตจ้างแรงงานได้อีก 1 ปี
2. ขอให้จังหวัดระนองเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ
3. ขอให้สถาบันวิจัยเข้ามาศึกษาในระยะยาว
4. ขอย้ายฐานการใช้แรงงานต่างด้าวเป็น 18 กิจการ จำนวน 40,000 คน

โดยมีปัญหที่เกิดขึ้น เนื่องจาก กระทรวงแรงงานฯ ไม่สามารถทดแทนแรงงานที่ขาดหายไป แรงงานไทยจากภูมิภาคต่าง ๆ ไม่นิยมทำงานประเภทนี้ เพราะคนไทยนิยมไปขายแรงงานต่าง ประเทศ และการผลักดัน การจับกุม รวมทั้งการส่งกลับแรงงานต่างด้าวเป็นไปได้ยาก ซึ่งมีแนวทางแก้ไข คือ

1. ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับพม่าให้มีความใกล้ชิดยิ่งขึ้น โดยจัดให้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับรัฐมนตรีของทั้งสองประเทศอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเยือนในระดับท้องถิ่นด้วย
2. เร่งเจรจาให้มีการทบทวนมาตรการต่าง ๆ ในการที่พม่าห้ามนำเข้าสินค้า 10 ชนิด ในการประชุมคณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย-พม่า
3. เร่งรัดให้มีการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มที่ยังค้างอยู่แก่ผู้ส่งออก เพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนเข้ามาเสริมสภาพคล่อง
4. ยกเลิกการแสดงใบรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าไม้ เนื่องจากชายแดนด้านจังหวัดระนองไม่มีแผ่นดินติดต่อกับพม่า

ข้อสังเกต/เสนอแนะของจังหวัดระนอง

1. เรื่องการค้าชาย พม้ามักมองว่าตนเป็นฝ่ายเสียเปรียบดุลการค้าค่อนข้างมาก ทั้งนี้ เพราะพม่าไม่ได้นับรวมค่าตัวเรือประมงที่ฝ่ายไทยต้องจ่ายให้ปีละหลายร้อยล้านบาทเข้าไปด้วย ดังนั้น ควรที่จะมีการเร่งทำตัวเลขการค้าดังกล่าวเพื่อให้พม่ารู้ว่าไทยเป็นฝ่ายขาดดุล
2. เพื่อลดปัญหาการค้าของเถื่อนตามแนวชายแดนหรือการค้านอกระบบ ไทย ควรที่จะสนับสนุนพม่าให้มีความเจริญใกล้เคียงกับไทย

3. ระนองมีศักยภาพในด้านการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นฐานส่งออกและท่องเที่ยวไปยังประเทศในอ่าวเบงกอล คือ พม่า บังกลาเทศ อินเดีย และศรีลังกา ซึ่งมีประชากรรวมกัน 1 พันล้านคน เป็นตลาดรองรับสินค้าไทยได้ อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม

4. พม่าต้องการขายไม้บริเวณพรมแดนด้านจังหวัดระนอง และไทยก็มีความต้องการนำไม้เข้า แต่พ่อค้าไทยนำไม้เข้าไม่ได้ เพราะกระทรวงพาณิชย์ระบุไว้ท้ายกฎกระทรวงว่า การนำไม้เข้าจะต้องมีใบ C/O จึงอยากให้มีการแก้ไขกฎกระทรวงดังกล่าว

5. พ่อค้าระนองมีข้อมูลข่าวสารด้านการค้าของพม่าเป็นอย่างดี รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเอกชน และภาครัฐของพม่ากับพ่อค้าระนองค่อนข้างดีมาก พ่อค้าระนองไปทำธุรกิจในทุกๆ และเมืองใหญ่ ๆ อย่างนอกรูปแบบเป็นจำนวนมาก น่าจะใช้ประโยชน์ได้

6. เด็กพม่าที่เกิดในไทยจากพ่อแม่ที่เป็นแรงงานพม่า ควรได้เรียนภาษาไทย

7. เสนอให้มีการแลกเปลี่ยนทางการกีฬาระหว่างระนองกับพม่า อยากให้มีการกระชับต่าง ๆ เพื่อเอื้อประโยชน์ในเรื่องนี้

8. เสนอให้มีการสร้างถนน 6 เลน เชื่อมท่าเรือระนอง ชุมพร เพื่อเป็น land bridge

ข้อสังเกตของคณะกรรมการธิการ

1. ปัจจุบันพม่าเป็นสมาชิกอาเซียน ควรคิดว่าไทยจะทำอะไรจึงจะช่วยให้พม่าเจริญขึ้น ถ้าพม่าเจริญขึ้น จะช่วยแก้ปัญหาให้ไทยได้มาก นอกจากนี้ไทยยังสามารถใช้ประโยชน์จากพม่าในสิ่งที่ไทยขาดแคลน

2. เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ในกรณีของประมงไม่ควรไปหลอกไปโกงเขา ให้ทำอย่างเท่าเทียมกัน ไม้ของไทยเหลือเพียง 25% ตัดอีกไม่ได้แล้ว ในขณะที่พม่ามีไม้ตัดทิ้งไว้รัฐบาลอยากให้นำไม้จำนวนนี้เข้ามา แต่อย่าให้เป็นไม้สวมตอ พม่ายังมีน้ำมัน พลังงานจากน้ำอีกมาก ไทยสามารถเข้าไปร่วมทุนกับเขาได้ แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน

3. ในเรื่องการขาดแคลนแรงงานควรพิจารณาว่า จะสร้างสมดุลได้อย่างไร เอาแรงงานพม่าเข้ามาแล้ว ควรควบคุมด้วยการจดทะเบียน และต้องระวังกระแสกดดันจากนอกประเทศเรื่องการใช้แรงงานถูก

4. ปัญหาแรงงานต่างด้าวรัฐบาลต้องเร่งแก้ไข เพื่อป้องกันปัญหาทางสังคมที่จะตามมา การจัดให้มีการลงทะเบียนเพื่อให้ทราบจำนวนและที่อยู่ชัดเจน ก็จะช่วยแก้ปัญหาได้บางส่วน

5. ปัญหาเส้นเขตแดนกับเพื่อนบ้าน ไทยควรจะได้ตั้งคณะกรรมการที่มาจากสถาบันการศึกษาเพื่อทำการศึกษา ค้นคว้าข้อเท็จจริง รวมทั้งข้อกฎหมายในสนธิสัญญาที่ไทยเคยทำไว้กับอังกฤษในอดีตให้เกิดความชัดเจน เพื่อที่จะเป็นข้อมูลในการเจรจาต่อไป

6. เรื่องยาเสพติด ที่ใดมีประมงที่นั่นมักจะมียาเสพติดติดตามมา ขอให้ระมัดระวังลูกหลานในเรื่องนี้

7. เรื่องอาวุธ ต่างประเทศเคยร้องเรียนต่อกระทรวงการต่างประเทศว่า จังหวัดระนองเป็นจุดส่งผ่านอาวุธไปยังประเทศที่สาม

8. หากความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าเป็นไปด้วยดี ก็จะส่งผลดีต่อการเจรจาต่อรองในเรื่องต่าง ๆ เช่นกัน ทั้งนี้ ควรดำเนินนโยบายในทุกระดับ ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องร่วมมือกัน

บทสรุป 1

บทสรุป 1

1. ทิศทางการเมืองโลกในปี 2543 นั้น โนแรมมุขของมหาอำนาจ ก็คงเป็นการมองภาพรวมที่จะส่งผลกระทบต่อมหาอำนาจ ส่วนไทยก็คงต้องมองปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อไทย ด้วยเหตุที่กระแสโลกาภิวัตน์ และกระแสทุนนิยม กำลังไหลป่าเข้ามาอย่างรุนแรง แต่ก็มีแนวคิดที่สำคัญ คือ แนวคิดที่เห็นว่า โลกทั้งโลกไม่ควรมุ่งไปในทางใดทางหนึ่งแบบสุดขั้ว ทำให้กระแสชาตินิยมได้ถูกนำมาใช้อีกครั้งหนึ่ง

2. แม้โลกยังจะคงถูกชี้นำโดยมหาอำนาจ แต่ด้วยเหตุระบบทุนนิยมจะส่งผลให้เกิดชนชั้นเกิดช่องว่างระหว่างคนรวย คนจน มากยิ่งขึ้น ผลประโยชน์จะขัดกันสูงขึ้น มหาอำนาจก็จะยังคงใช้พลังอำนาจจากการผลิตสินค้าที่ใช้สมองและเทคโนโลยีสูง ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ ยังคงใช้แรงงาน ไทยเองคงต้องทบทวนว่ายังพอใจที่จะใช้แค่แรงงาน หรือขายแรงงานเท่านั้นหรือ

3. การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์เป็นเรื่องที่ควรพิจารณา มีกรณีตัวอย่างที่น่าสนใจ คือ ประเทศฝรั่งเศส ที่หลักสูตรการศึกษาด้านการทหาร ได้มีการปรับปรุงให้ศึกษาวิชาด้านสังคมศาสตร์มากขึ้น โดยเฉพาะภาษาต่างประเทศ ทั้ง ๆ ที่ฝรั่งเศสใช้อุดมการณ์และภาษาเป็นเครื่องผูกโยงคนในชาติและความเป็นชาติเอาไว้ เพราะยุคหน้าจะเป็นยุคของ War of Wit ไทยเองก็เช่นเดียวกัน การปรับตัวให้เท่าทันน่าจะเป็นสิ่งที่ดี โดยพิจารณาจากหลักแนวคิดมิใช่แบบวิธีโดยตรง เพราะมันต่างบริบทกัน สิ่งที่สำคัญก็คือ ทหารเป็นสถาบันหลักที่มีการจัดองค์กรที่ใหญ่และเป็นระบบมากที่สุด ทหารจึงยังคงบทบาทหลักที่สำคัญให้กับชาติบ้านเมืองเสมอ

4. สงครามที่เกิดขึ้น นั้น เกิดบนพื้นฐานของความขัดแย้งทางความเชื่อ เช่น ความเชื่อในทางศาสนา ซึ่งมีปรากฏการณ์ขึ้นในส่วนต่าง ๆ ของโลก การที่ไทยได้พิจารณาในรายละเอียดก็จะเกิดการเรียนรู้และเข้าใจ แต่ภายหลังจากการตระหนักรู้แล้วจะทำอย่างไรนั้น น่าสนใจมากยิ่งขึ้นกว่า มหาอำนาจได้ใช้กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจเข้าครอบงำ รวมทั้งพยายามจะครองโลกด้วยการทำหน้าที่เป็นเสมือนผู้ออกกฎ ไซ้กฎ และตีความกฎเองทั้งหมด ไทยนั้น เป็น Emerging Country มิใช่ทั้ง Developed หรือ Developing Country เป็นเรื่องที่ไทยควร

ตระหนักรู้ โดยในอดีตนั้นไทยรอดพ้นจากภัยพิบัติต่าง ๆ มาอย่างมากมายจนหลาย ๆ ประเทศชื่นชม แต่วันนี้สถานการณ์ภายในของไทยน่าตกใจ ไทยต่างพร้อมทำลายกันจนไม่ได้คำนึงถึงการดำรงอยู่ของความเป็นชาติ

5. จุดที่เป็น Hot Spot ของโลกที่น่าสนใจในระยะต่อไป น่าจะได้แก่ คาบสมุทรมหาสมุทรอินเดีย ใต้หวัน ทะเลจีนใต้ หมู่เกาะรอบนอกของอินโดนีเซีย โดยมีข้อสังเกตของจุดเหล่านี้ ก็คือ การเป็นไหล่ทวีป เป็นเกาะและเป็นเส้นทางเดินเรือ อันเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ หรือในกรณีอินเดีย ปากีสถาน และจีน ก็ยังเป็นอีกจุดที่น่าสนใจ โดยเฉพาะเรื่องอาวุธนิวเคลียร์ที่สหรัฐฯ จับตามอง ซึ่งการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของอินเดีย น่าจะเป็นการคานอำนาจจีนมากกว่าหวังผลต่อปากีสถาน จะพิจารณาได้ว่าปัญหาตามแนวชายแดนของไทยนั้น คงไม่กระทบไปถึงประเทศอื่น แต่ปัญหาในจุดที่เป็น Hot Spot แม้จะไม่เกี่ยวข้องกับไทยโดยตรง แต่หากเกิดเหตุใด ๆ คงต้องส่งผลกระทบถึงไทยแน่

6. ข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ ไทยอยู่ในตำแหน่งที่เป็นรอยต่อระหว่างพุทธกับอิสลาม ทวีปกับเกาะ แปซิฟิกกับอินเดีย เป็นประเทศประชาธิปไตยที่มีความเป็นเสรี ประชาธิปไตยสูงกว่าทั้งสิงคโปร์และมาเลเซีย ในภูมิภาคนี้ น่าจะด้อยกว่าก็เพียงญี่ปุ่น นี่คือตัวอย่างอันหนึ่งที่ไทยพึงตระหนัก หากไทยมีภาพรวมโดยกว้างอันเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ดีเพื่อรองรับน่าจะเป็นสิ่งที่ดีต่อการพัฒนาไปสู่อนาคต ทำนองเดียวกันที่ไทยควรจะได้ตระหนักว่าไทยสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้ดีพอสมควร แต่สิ่งที่ยังเป็นปัญหาก็คือ เรื่องสถาบันการเงิน และวัฒนธรรมการร่วมมือกันในการทำงาน (Cooperated Culture)

7. การเมืองการปกครองของไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากได้มีการส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจมากขึ้น แต่ความพร้อมด้านบุคลากรของไทยยังมีปัญหา โดยเฉพาะในระดับกลาง ส่วนในระดับบนและระดับแรงงานมีศักยภาพค่อนข้างสูง การนำแนวคิดจากตะวันตกมาใช้ จึงมักเป็นปัญหาที่ไทยนำมาใช้อย่างไม่ค่อยคิดในรายละเอียดให้รอบคอบทั้งที่ ๆ ไทยควรเรียนรู้ถึง Concept ให้เข้าใจ แล้วนำมาวิเคราะห์และตัดสินใจด้วยตนเอง

8. ประเทศเพื่อนบ้านที่ดูเหมือนว่ามีปัญหากระทบกระทั่งกับไทยน้อยมากจนแทบจะเรียกว่าไม่มีปัญหา ก็คือ ลาว สิ่งที่เป็นข้อพิจารณาก็คือ ปัญหายาเสพติดที่มีชาวถึงการเปลี่ยนเส้นทางของยาเสพติดมายังบริเวณดังกล่าว กรณีที่ผู้นำของลาวยังคงหวาดเกรงต่อการเข้าครอบงำทางการค้าและวัฒนธรรมจากไทย สินค้าไทยสามารถครองตลาดในลาวได้กว่า 90% และเงินบาทยังคงมีอิทธิพลสูงมาก ซึ่งลาวนั้นยังเป็นแหล่งเงินทุน และแหล่งทรัพยากรจำนวนมาก ไทยควรจะได้พิจารณาข้อมูลในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งในด้านการท่องเที่ยวต่อการเป็น Gateway ไปสู่แหล่งท่องเที่ยวในลาวอีกด้วย ข้อสังเกตที่สำคัญก็คือ ลาวยังคงความสัมพันธ์กับเวียดนามค่อนข้างดี รวมทั้งโครงการพระราชดำริได้ผลมากในระดับประชาชน

9. ทิศทางการเมืองโลกในปีนี้น่าจะเป็นความพยายามในการลดความขัดแย้งในภูมิภาคต่าง ๆ โดยปรับ แนวคิดเรื่อง Preventive Diplomacy ในการใช้ตัวละครนำในแต่ละภูมิภาคให้มากขึ้น เช่น กรณีติมอร์ ซึ่งถึงแม้จะได้รับความสนับสนุนจาก UN แต่ก็ทำให้ประเทศในภูมิภาคมีบทบาทนำ โดยมหาอำนาจจะหนุนอยู่เบื้องหลัง

10. ความพยายามในการไขปัญหาความขัดแย้งของมหาอำนาจในภูมิภาคต่าง ๆ คงจะเป็นการสนับสนุนอยู่วงนอกโดยให้คู่ขัดแย้ง หรือคู่กรณี หาทางออกร่วม หรือรอมชอมกัน เพื่อแก้ปัญหา โดยอาจอยู่ในรูปขององค์การ ตัวอย่างเช่น

- คาบสมุทระเกาหลี ซึ่งยังคงมีปัญหาอยู่ การใช้เวที Asian Regional Forum (ARF) น่าจะมีแนวโน้มที่ดี แต่เกาหลีเหนือยังคงมีเงื่อนไข จะเข้าเป็นสมาชิกก็ต่อเมื่อทุกประเทศต้องสถาปนาความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือก่อน

- การประชุมอาเซียน + 3 (จีน ญี่ปุ่น และเกาหลี) น่าจะเป็นการส่งสัญญาณที่ดีต่อความร่วมมือในภูมิภาคนี้มากยิ่งขึ้น เพื่อลดกระแสครอบงำจากตะวันตก

11. ภาพสะท้อนจากการประชุม WTO ที่ซีแอตเติล นั้น แสดงให้เห็นว่า ทุกประเทศต่างระแวงว่า ตนจะเสียประโยชน์ คงต้องพยายามขจัดข้อขัดแย้งในทางการค้า และสนับสนุนการพัฒนาที่เป็นธรรม มากยิ่งขึ้น ในโอกาสที่ประเทศไทยจะเป็นเจ้าภาพในการจัดการประชุม UNCTAD ในเดือนกุมภาพันธ์ 2543 ซึ่งมีผู้นำระดับรัฐมนตรีมาประชุมกว่า 150

ประเทศไทยจะใช้เวทีนี้ในการพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส ใช้กรุงเทพฯ รักษาแผลจากซีแอตเติล ซึ่งตอนนี้ได้รับการตอบรับจากนานาประเทศเป็นอย่างดี รวมทั้งจะได้ใช้ช่วงเวลาดังกล่าวในการจัดการประชุม Asean - UN Summit รวมทั้งการประชุม IPU (รัฐสภา) ซึ่งจะทำให้ไทยเป็นข่าวไปทั่วโลก อันน่าจะเป็นโอกาสที่ดีของไทย

12. การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย นั้น มีความผูกโยงทั้งเรื่องในประเทศและต่างประเทศ ภาพโดยกว้างของการเมืองโลกก็คงเป็นไปในลักษณะดังกล่าวข้างต้น แต่ภาพพจน์เป็นสิ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะภาพจากภายนอกกับภายในประเทศมันต่างกัน คงต้องทำความเข้าใจให้ดี โดยเฉพาะกับหน่วยงานและคนในประเทศ เพราะนี่คือ National Policy หากแต่ละคนแต่ละหน่วยมองไปคนละทิศละทาง จะเป็นการบั่นทอนกำลังอำนาจของชาติ

13. งานด้านการต่างประเทศ ภาพพจน์ที่คนอื่นมองไทยนั้นสำคัญมาก รัฐมนตรีว่าการฯ พยายามสร้างให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ แต่ดูเหมือนว่ายังไม่ได้อธิบายให้คนในประเทศเข้าใจ จริงอยู่ที่ไทยอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ แต่คงต้องระมัดระวังต่อกระแสชาตินิยม เพราะนโยบายใดจะดีหรือไม่ดีนั้น ต้องใช้ผลประโยชน์ของชาติเป็นเครื่องตัดสิน หากชาติข้อมูลข้อเท็จจริง ชาติความเข้าใจ อาจทำให้เป็นปัญหาได้ สิ่งที่เป็นข้อที่น่าสังเกต ก็คือ แม้แต่มหาอำนาจเองยังมีการดำเนินนโยบายในลักษณะแบบโต้ตะ/บนโต้ตะ แต่ไทยนั้นมักขัดแย้งกันเอง มองหาแต่ว่าใครผิดใครถูกจนประเทศชาติต้องเสียประโยชน์

14. นักการเมืองระดับบน นั้น มักมองข้ามเรื่องความสัมพันธ์และผลกระทบจากต่างประเทศ บางครั้งมีผลให้ไทยต้องเข้าสู่สถานการณ์ที่ลำบากแม้แต่การตัดสินใจส่งทหารเข้าไปในอินโดนีเซียร่วมในกองกำลังนานาชาติ อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าอินโดนีเซียคงต้องการให้ "เพื่อน" ที่ไว้ใจได้เป็นตัวกลางในการปฏิบัติการ ในการร่วมปฏิบัติการครั้งนี้ หัวหน้าคณะนายทหารไทยได้รับแต่งตั้งให้เป็นรองผู้บัญชาการกองกำลังทหารเฉพาะร่วมนานาชาติ ในการบังคับบัญชา ต่อกรณีนี้ในขั้นแรก ฝ่ายไทยต้องการดูแลด้านมนุษยธรรม แต่ในที่สุดแล้วคงต้องมีการขยายหน้าที่ออกไป โดยมีข้อนำกังวล คือ ฝ่ายต่อต้านเอกราชของติมอร์ตะวันออก ประกาศขู่ทำร้ายทหารของกองกำลังนานาชาติ ทำให้มีข้อพิจารณาว่า จะแบ่งสรรกำลังอย่างไร ใครจะเป็นหน่วยเสี่ยง ใครจะเป็นหน่วยสนับสนุน หรือใครจะเป็นหน่วยคุมในพื้นที่

15. หากจะได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ของโลก ประเทศไทยควรพิจารณา
ดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างไร นั้น การดำเนินนโยบายของไทยอาจเปรียบได้กับเกมการ
ต่อสู้ ซึ่งไทยต้องคำนึงถึงเวที ผู้เล่น กฎเกณฑ์ เดิมพัน และวิธีการ โดยพิจารณาสถานะของไทย
ในแต่ละเรื่องแต่ละประเด็น โดยต้องแยกออกเป็นเรื่อง ๆ ไป ขึ้นอยู่กับอำนาจต่อรอง

16. หากมองศักยภาพโดยรวมของเอเชีย ทั้งเรื่องคน ทรัพยากร การจัดการ เทคโนโลยี และอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นกำลังอำนาจมหาศาล ในอนาคตขั้วอำนาจของโลกอาจจะ
แบ่งเป็น สหรัฐฯ เอเชีย และยุโรป ส่วนแอฟริกันนั้นดูเหมือนถูกผลักออกไปเป็นกลุ่มชายขอบ
(Marginalized) อีกทั้ง มีสิ่งที่เป็นข้อกั่วงวล ก็คือ มหาอำนาจที่พยายามเข้ามาควบคุมธุรกิจอัน
เกี่ยวกับสถาบันการเงิน ซึ่งจะส่งผลกระทบ การควบคุมในกิจการขนส่งขนาดใหญ่ การใช้เทคนิค
ในสินค้าประเภทวิทยาการชีวพันธุกรรม (Bio-Tech)

บทสรุป 2

บทสรุป 2

1. กระแสโลกาภิวัตน์และแนวคิดการจัดระเบียบโลกใหม่ ส่งผลให้สหรัฐ ฯ คือ ขั้วอำนาจหลักเพียงขั้วเดียวของโลก โดยเฉพาะในการเป็นผู้ชี้แนะในทางเศรษฐกิจ ในอนาคต จึงน่าจะส่งผลให้เกิดการแข่งขันเอาเปรียบกันมากขึ้น แม้จีนจะมีโอกาสก้าวขึ้นมาแต่ในอนาคตอันใกล้นี้ คงเป็นเพียง Great Power มิใช่ Super Power รวมทั้งญี่ปุ่นและยุโรป ซึ่งเป็นกลุ่มที่น่าจะมีบทบาทมากขึ้นอันจะส่งผลกระทบต่อไทยได้เช่นกันด้วยเหตุแห่งการค้าเสรี ซึ่งเสมือนเป็นกฎระเบียบโลกใหม่ที่มหาอำนาจสามารถใช้เอาเปรียบประเทศเล็ก

2. แนวโน้มการเกิดสงครามใหญ่ นั้น ไม่น่าจะเกิดขึ้น นอกจากเป็นเพียงห้วงของความขัดแย้งในเรื่องลัทธิ อุดมการณ์ ศาสนา หรืออื่น ๆ สิ่งที่น่าจับตามองก็คือสถานการณ์ในอินโดนีเซีย ซึ่งอาจลุกลามจนเกิดเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงได้ หรือกรณีที่เกิดในลักษณะของ Clash of Civilization ด้วยเหตุที่มีภาพสะท้อนจากสงครามอ่าวเปอร์เซีย ที่ดูเหมือนว่าประเทศมุสลิมหลายประเทศได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งหลายคนมองว่าเป็นวัฒนธรรมมุสลิม ที่เน้นความเป็นพี่เป็นน้อง และสหรัฐ ฯ ได้รับผลกระทบจากเรื่องนี้พอสมควร

3. หลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย ประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจทำให้คงต้องมีการปรับตัวทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง อื่น ๆ เช่น ลาว พม่า คงต้องปรับตัวให้เข้ากับเสถียรภาพทางการเมืองการปกครอง หรือการพยายามรวมกลุ่มกันเพื่อเสริมสร้างอำนาจต่อรองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น อาเซียน แม้จะยังมีปัญหาความแตกต่างในเรื่อง ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจน่าจะมีผลลบซับซ้อนมากยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากการปรับตัว หรือการรวมกลุ่มกัน แต่โลกซึ่งไร้พรมแดนในเรื่องข่าวสาร กติกาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น สิ่งแวดล้อม Good Governance ที่ไทยเองคงต้องพิจารณาปรับตัวให้สอดคล้องกับค่านิยมโลก แม้จะรู้ว่าเป็นค่านิยมตะวันตก แต่ไทยน่าจะเลือกสรรในการนำมาใช้ได้

4. ประเด็นเรื่องอาชญากรรมข้ามชาติ นั้น เนื่องจาก มีปัญหาคนข้ามรัฐ ลอดรัฐมากขึ้น ประเทศไทย กลายเป็นพื้นที่สำคัญในเรื่องดังกล่าว อีกทั้งประเทศเพื่อนบ้าน มีจุดยืนต่างกับไทย ความพยายามที่ไทยจะเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจในภูมิภาค เปลี่ยนสนามรบเป็น

สนามการค้า ประเทศเพื่อนบ้านย่อมรู้สึกต่อไทยเหมือนกับที่ไทยรู้สึกต่อ Westernization หรือ Americanization ในลักษณะที่เกรงว่าจะกลายเป็น Thainization ไทยจึงควรใช้เรื่องวัฒนธรรม มาเป็นเครื่องช่วยในการทำความเข้าใจเพื่อแก้ปัญหาอันอาจจะเกิดขึ้น หรือพิจารณาหาแนวทางที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คงต้องมีการทบทวนนโยบายของไทย ที่เดิมไทยมักมองว่าไทยอยากให้เพื่อนบ้านปฏิบัติต่อไทยอย่างไร น่าจะเปลี่ยนเป็นการเรียนรู้ว่าเพื่อนบ้านคิดต่อไทยอย่างไร หรือไม่

5. สถานการณ์ในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้นี้ น่าจะเป็นการปะทะกันระหว่างแนวคิดชาตินิยม ที่เน้นความรู้สึกร่วมด้วยเจตนาที่จะอยู่ร่วมกัน โดยมีภาษา วัฒนธรรม ผลประโยชน์ ผูกพันกันเข้าไว้ ซึ่งเป้าหมายหลักคือรักษาความเป็นชนชาติ กับกระแสโลกาภิวัตน์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ตามแนวนโยบาย ที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นพลังสนับสนุนทำให้รัฐตามแนวคิดเดิมมีอาจต้านทานได้

แนวทางที่ไทยต้องการ คือความพยายามในการรักษาความเป็นชาติบ้านเมือง การตั้งรับกระแสโลกาภิวัตน์ นั้น คงต้องพิจารณาว่าจะใช้วิธี ชน แบ่งรับแบ่งสู้ หรือถอย นี่คือสิ่งที่สำคัญ แม้แต่ “เศรษฐกิจพอเพียง” คงต้องตีความให้ชัดเจน เพราะคงมิใช่การอยู่อย่าง “เขียม” แต่ทั้งคนรวย คนจน ต้องรู้จักสถานะแห่งตัวตนอย่างแท้จริง ฟังตนเองได้ภายใต้พื้นฐานที่มั่นคงแห่งตนเอง

6. การรวมกันเพื่อสร้างกำลังอำนาจต่อรองในรูปองค์การระหว่างประเทศ ระหว่างเพื่อนบ้าน เช่น อาเซียน หรืออื่น ๆ นั้น ในทางนโยบายเป็นสิ่งที่ดีแต่จะอย่างไรให้เกิดผลในทางปฏิบัติจริง ตัวอย่างเช่น การส่งผู้แทนไทยจะอย่างไร เตรียมการอย่างไร ในเมื่อทุกหน่วยล้วนเกี่ยวข้องกับต่างประเทศ เพราะประเทศไทยไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวในโลกได้ น่าจะมีการเตรียมตัว เตรียมการไว้สำหรับในแต่ละสถานการณ์ “สนามเล็กจะเล่นอย่างไร สนามใหญ่จะเล่นอย่างไร” คงต้องแตกต่างกันไป โดยมีสิ่งที่ควรคำนึงคือ จะแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างไร และการวางนโยบายต้องคำนึงถึงความยืดหยุ่นในการปฏิบัติ

ภาพสะท้อนที่สำคัญจากการแก้ปัญหาของไทยตลอดมาก็คือ มิใช่แค่ทางเดียวที่จะแก้ปัญหาได้ทุกเรื่อง แม้เป้าหมายจะสำคัญแต่วิธีการในแต่ละเรื่องคงต้องแยกพิจารณา แต่สิ่งเหล่านี้เชื่อว่าจะไม่มีการเตรียมการ เพียงแต่มีอยู่ในรูปเอกสารที่มีเคยนำไปสู่ปฏิบัติจริง

7. ในการพัฒนาประเทศที่มุ่งในด้านสินค้าอุตสาหกรรมนั้น เป็นข้อควรพิจารณา เนื่องจากสินค้าภาคอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ ไทยจะได้เฉพาะค่าแรง แต่สินค้าเกษตรจะเป็นของไทยเกือบทั้งหมด ในขณะที่ไทยให้สิทธิพิเศษแก่อุตสาหกรรมสูงมาก แต่สินค้าทางการเกษตรไม่ค่อยได้รับการดูแล ทั้งๆที่เป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ต่อกรณีนี้นั้น กระทรวงพาณิชย์เห็นว่า มีความพยายามในการวางแผนนโยบายเพื่อก้าวไปสู่การเป็นผู้ผลิตอาหารโลก แต่ก็ยังคงมีข้อจำกัดหลายอย่าง โดยมีภาพสะท้อนที่สำคัญคือ ไทยมักแก้ปัญหาด้านการเกษตรด้วยการพยุงราคาและแทรกแซงราคาผลผลิตการเกษตร แต่ไม่สนับสนุนให้มีการแปรรูปเพื่อสู้กับต่างประเทศ ในรูปของอุตสาหกรรมการเกษตร ส่วนกรณีเห็นว่าสินค้าอุตสาหกรรมที่ไทยได้เฉพาะค่าแรงนั้น จริงๆแล้วมีประโยชน์ทางตรงและทางอ้อม อันได้แก่ การตื่นตัวอุตสาหกรรมต่อเนื่อง หรืออุตสาหกรรมรองรับ อย่างไรก็ตาม ทั้งเกษตรและอุตสาหกรรมนั้น รัฐควรสนับสนุนควบคู่กันไป สิ่งที่เป็นข้อควรกังวลในอนาคตอันใกล้ก็คือ สินค้าอันเนื่องมาจากการตัดต่อตัดแปลงพันธุกรรม (Genetically Modified Organism)

8. Neo Colonism หรือการล่าอาณานิคมยุคใหม่ที่ใช้เศรษฐกิจเป็นตัวนำ นั้น ขึ้นอยู่กับว่าไทยจะยอมเป็นอาณานิคมของเขาหรือไม่ หรือยอมเสี่ยงภัยรวมตัวกันสู้ โดยในเรื่องนี้ ญี่ปุ่น และจีน คงไม่ยอม เพราะพลังอยู่ที่นี้ ตลาดอยู่ที่นี้ ถ้าเทียบกำลังคน 1 ใน 4 คนที่เดินผ่านไปมาเป็นแขก 1 ใน 5 เป็นจีน การรวมกลุ่มของไทย ถ้ารวมได้ก็เสี่ยงดังพอสมควร จะต่อรองอย่างไร เพื่อลดแรงกดดันทางเศรษฐกิจ ไทยไม่ได้หวังจะไปเจริญกว่าประเทศตะวันตก ความจริงแล้วลัทธิล่าอาณานิคมไม่ได้ยึดดินแดน ฮอลแลนด์ยึดอินโดนีเซีย เพราะต้องการเครื่องเทศ อินเดียถูกยึดเพราะผ้า ญี่ปุ่นถูกบังคับให้เปิดตลาด แต่ที่ดินมีอยู่เท่าเดิม การต่อสู้จึงควรสู้กันด้วยสติปัญญา เลือกเอาระหว่าง fight/สู้ flight/หนี adopt/รับ adapt/ปรับ ในเรื่องนโยบายต่างประเทศของไทย นั้น โดยมีความเห็นหนึ่งว่า การดำเนินนโยบายแบบรักพี่เสียดายน้องของไทย ทำให้ไทยคลุมเครือตลอด ไม่รู้ว่าใครเป็นมิตรใครเป็นศัตรู จึงได้รับผลกระทบตลอด

9. ในปัจจุบันได้ลดลงไปมาก ในขณะที่ปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านการเงินได้เพิ่มความสำคัญขึ้นมาแทนจึงเห็นควรพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับบทบาทแนวทางการเงินในกิจการระหว่างประเทศ และผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ภายหลังจากล่มสลายของสหภาพโซเวียต ประเทศต่าง ๆ ที่แยกออกมาได้พยายามเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจากคอมมิวนิสต์ไปสู่ทุนนิยม ตามแนวคิดอย่างตะวันตก และ IMF เพื่อปรับโครงสร้าง โดยเน้นการเปิดเสรีทางการค้า การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ โดยมีข้อพิจารณาที่ตามมา คือ

- ข้อเสนอจาก IMF ต่อการเปิดเสรีทางการค้า ได้รับการตอบสนองจากประเทศเกิดใหม่เพื่อความพยายามในการสร้างชาติ แต่ด้วยเหตุที่ประเทศที่พัฒนาแล้วมีทุนจำนวนมาก แต่ไม่มีแหล่งระบายทุนที่จะสร้างผลกำไร จึงเท่ากับเป็นการเปิดประเทศต่อการเคลื่อนย้ายทุนของมหาอำนาจ

- การพัฒนาด้านเทคโนโลยีก้าวไปไกลมาก ทั้ง ๆ ที่ตลาดเงินเป็นตลาดที่ไม่มีตัวตน แต่อาศัยเครือข่ายโทรคมนาคม การเคลื่อนย้ายทุนจึงเป็นไปอย่างรวดเร็วผ่านการซื้อพันธบัตร ตราสาร หุ้น และอื่น ๆ

10. การที่ประเทศไทย เปิดรับทุนจำนวนมหาศาลในขณะที่โครงสร้างทางการเงินยังไม่พร้อม ก่อให้เกิดปัญหาตามมา ก็คือ มีการนำไปลงทุนในกิจการที่ไม่ค่อยเกิดประโยชน์ ในทำนอง "ได้มาง่ายก็จ่ายไปง่าย" เมื่อมีการตรวจสอบพบข้อมูลที่น่าสงสัย ทำให้ทุนจากต่างประเทศถอนกลับออกไปปัญหาจึงตามมา การขอความช่วยเหลือ IMF ส่งผลกระทบมากเกินกว่าจะเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ทำให้ IMF กลายเป็นผู้ชี้หรือกำหนดแนวทางเศรษฐกิจของประเทศ คงต้องทบทวนกันว่าความชอบธรรมอยู่ที่ไหน ที่ให้ IMF มาชี้แนะประเทศเอกราช น่าจะเป็นการตัดสินใจของคนในประเทศนั้น แม้อาจผิดพลาดแต่ก็ชอบธรรมหรือแม้กระทั่งปัญหาในด้านโครงสร้างที่ IMF เองก็ถูกชี้แนะโดยประเทศใหญ่ เพราะแม้ประเทศเล็ก ๆ รวมกัน ก็เชื่อว่าจะมีสัดส่วนของคะแนนเสียงมากพอที่จะทัดทานประเทศใหญ่ได้ คงต้องผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้างด้วย

11. เงินทุนภาคเอกชนมีการไหลเข้า/ออก อย่างรวดเร็ว มีผลต่อวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของไทยจนกลายเป็นวิกฤตเอเชีย ในทางทฤษฎีการเคลื่อนย้ายทุนอาจจะดี แต่ในที่สุดเป็นการฉกฉวยและสร้างความเสียหายแก่ประเทศที่มีตลาดทุนขนาดเล็กเป็นอย่างมาก โดยมีข้อที่ควรพิจารณาก็คือ ตลาดเงินระหว่างประเทศ นั้น ไม่มีองค์กรในการกำกับดูแล ประเทศเล็กจึงกลายเป็นเหยื่อ โดยในเรื่องของการเคลื่อนย้ายทุน นั้น สิ่งที่เป็นปัญหาก็คือ ตะวันตกมองตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นว่าเรื่องดังกล่าวไม่ได้เป็นปัญหา ในขณะที่ไทย มาเลเซีย หรือฮ่องกง ถือว่าเป็นเรื่องคุณธรรม แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องดังกล่าวไม่มีเวทีระหว่างประเทศที่จะสามารถเจรจากันได้อย่างเท่าเทียม ไทยคงทำได้เพียง "สร้างภูมิคุ้มกัน" ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นที่ยอมรับได้

12. วิกฤตเศรษฐกิจเอเชีย เริ่มต้นที่ไทยแม้ไทยจะมีโชคร้ายแต่สิ่งที่พบก็คือการไหลบ่าของทุนจำนวนมหาศาล และส่วนใหญ่เป็นทุนภาคเอกชน โดยผ่านตลาดทุน ตลาดเงิน แต่การลงทุนในตลาดทุนของไทย กลายเป็นว่าเป็นเรื่องของการเล่นการพนันเป็นนักเล่นหน้าใหม่ การเคลื่อนย้ายทุนสูงมาก ในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น มีทุนเคลื่อนไปมากกว่าล้านล้านเหรียญสหรัฐ โดยร้อยละ 42 เป็นการลงทุนต่าง ๆ ร้อยละ 43 เป็นการซื้อหุ้น พันธบัตร และตราสารอื่น ๆ ส่วนอีกร้อยละ 15 เป็นเงินทุนผ่านระบบธนาคาร ซึ่งเป็นข้อมูลที่ต้องพิจารณา

13. เงินสกุลดอลลาร์สหรัฐได้เข้ายึดครองโลกในปัจจุบัน เป็นภาพสะท้อนที่สำคัญเดิมทีนั้น ดอลลาร์สหรัฐ ก็มีการผูกไว้กับทองคำ แต่ต่อมากลับกลายเป็นเรื่องของ อุปสงค์/อุปทาน เท่ากับสหรัฐฯ สามารถ "พิมพ์แบงค์" ออกมาใช้โดยเสรี ถึงแม้จะมีเงินสกุลยูโรออกมา ก็คงเป็นเรื่องยากในการต้านทานกำลังอำนาจของดอลลาร์สหรัฐ

14. สิ่งที่ปรากฏผลในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ก็คือ ความแตกแยกกันในสังคม แม้กระทั่งเรื่องคนรวย/คนจน สิ่งที่น่าเป็นห่วงก็คือประชาชนระดับล่าง สิ่งที่เราจะช่วยประคับประคองการรุกรานจากต่างชาติได้บ้าง ก็โดยอาศัยกฎหมายที่ดีและชัดเจน ไม่มีการแทรกแซงจากการเมือง ไม่ว่าทุนจะมาจากเจ้าสัว หรือนักลงทุนต่างชาติ นั้น ก็คงไม่ต่างกัน แต่สำคัญที่ต้องวางกรอบกติกาให้เกิดการแข่งขันอย่างแท้จริง หากต้องการมีกลยุทธ์เพื่อให้กิจการเป็นของคนไทย คงต้องอาศัยเวลาและทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป จะสนับสนุนมาก/น้อย

เพียงใด เร็ว/ช้าแค่ไหน เพียงใด แต่อย่างไรก็ตามต่อกิจการธนาคารที่มีการเกรงกันว่า เมื่อตกไปเป็นของต่างชาติแล้วจะส่งผลกระทบต่อคนไทย นั้น อย่างน้อยรัฐก็สามารถควบคุมด้วยมาตรการของอัตราดอกเบี้ย

15. วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนั้น มีสาเหตุจากการเคลื่อนย้ายทุนประการหนึ่ง อีกประการก็คือ การบริหารงานที่ผิดพลาดของภาคเอกชน ผลของวิกฤตเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อสังคม ต่อการเมือง แล้วย้อนมาสู่เศรษฐกิจ ควรที่จะมีเวทีระดมความเห็นในการคิดรวม มิใช่คิดแยกส่วนหรือไม่ เพราะแต่ละด้านย่อมกระทบถึงกัน ต่อกรณีนี้จริง ๆ แล้ว เวที"สภาพัฒน์" ที่ทำหน้าที่นี้ได้ แต่มีข้อสังเกตว่า กระบวนการคิดของไทยผ่านการกล่อมเกลามาจากตะวันตกและคิดอย่างตะวันตกมานาน ซึ่งควรจะมีฐานความคิดจากความเป็นไทยเองให้มากขึ้น

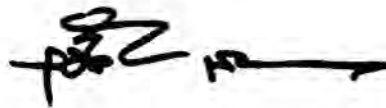
16. วิธีจัดการกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจแบบไทยตามแนวทางของ IMF เมื่อเปรียบเทียบการควบคุมปริวรรตเงินตราตามแนวทางอย่างมาเลเซีย โดยผลแล้วในวันนี้ยังไม่มีข้อมูลที่แตกต่างกันมากนัก แต่มีข้อน่าพิจารณา คือ คนรุ่นลูกรุ่นหลานของมาเลเซียต้องแบกรับภาระน้อยกว่ากรณีของไทย รวมทั้งมีข้อสังเกตอีกประเด็นหนึ่งก็คือ คงต้องมีการทบทวนถึงการค้าเสรี (Free Trade) กับการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade) ที่เหมาะสมกับผลประโยชน์สูงสุดของชาติ

(ค)

บทส่งท้าย

คณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา ได้ดำเนินการพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับนานาชาติ และองค์การระหว่างประเทศ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง รวมทั้งปัญหาชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และได้สรุปเป็นรายงานการพิจารณาศึกษาฉบับสุดท้าย ฉบับนี้

ในการนี้ คณะกรรมการขอรายงานผลการพิจารณาศึกษา เพื่อให้วุฒิสภาได้โปรดพิจารณา หากวุฒิสภาเห็นชอบด้วยกับรายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการขอได้โปรดแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบและพิจารณาต่อไป

(นายภูมรัตน์ ทักษาดิพงษ์)

เลขานุการคณะกรรมการ

